

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές»**

**Η επιρροή της τεχνικής βοήθειας του Δ.Ν.Τ. στην Τουρκία
και την Αίγυπτο.**

**Ανάλυση μεταβολών κοινωνικών και οικονομικών
δεδομένων.**

Πάυλος Πέππας

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2014

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Relations
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
«International Relations and Policies»

The influence of IMF technical assistance to Turkey and
Egypt.

Analysis of changes in social and economic data.

Pavlos Peppas

Corinth, September 2014

Περίληψη

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται ο ρόλος και ο τρόπος λειτουργίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Το Ταμείο συστάθηκε αμέσως μετά το τέλος του ΄Β Παγκοσμίου Πολέμου και έχει ως βασικό σκοπό τη χρηματοδότηση των οικονομιών των 188 χωρών μελών του για την κάλυψη των δημοσιονομικών αναγκών τους, προκειμένου να διατηρούνται παγκοσμίως συνθήκες μακροοικονομικής σταθερότητας.

Όπως αναφέρεται στο δεύτερο κεφάλαιο, όπου γίνεται ανάλυση της διαχρονικής συνεργασίας της Αιγύπτου με το Ταμείο, η Αίγυπτος, από το 1980 και έπειτα έχει συμμετάσχει σε τρία οικονομικά προγράμματα που υποστηρίχθηκαν οικονομικά από το Δ.Ν.Τ., συνολικού ύψους 1.155.800.000 SDR, εκ των οποίων μόλις το 20% αφορούσε νέες χρηματοδοτήσεις, ενώ το 80% αφορούσε αναχρηματοδότηση υφιστάμενων οφειλών. Το 2011, με βασική αιτία τη σημαντική επιδείνωση των μακροοικονομικών δεικτών της, η Αίγυπτος αιτήθηκε εκ νέου χρηματοδότηση από το Ταμείο. Ωστόσο, με βασικές αιτίες α) την ανάγκη εκπλήρωσης σημαντικών προϋποθέσεων που αφορούσαν δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις για την τμηματική εκταμίευση του συμφωνηθέντος ποσού, β) τη δυνατότητα χρηματοδότησης από λοιπές πηγές και γ) την τρέχουσα κοινωνικό-πολιτικό-οικονομική κατάσταση, βασικό γνώρισμα της οποίας ήταν η λαϊκή διάθεση για ανεξαρτησία της χώρας από τέτοιου είδους οργανισμούς, η συμφωνημένη χρηματοδότηση δεν υλοποιήθηκε.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συνεργασία της Τουρκίας με το Δ.Ν.Τ. την περίοδο 1999 - 2002, οπότε και εκταμιεύθηκε ποσό 20,6 δις δολάρια. Τα επόμενα 10 έτη παρουσιάστηκε σημαντική οικονομική ανάπτυξη στη χώρα και το 2013 η Τουρκία αποπλήρωσε τις οφειλές της προς το Ταμείο.

Σε κάθε περίπτωση, όπως παρουσιάζεται στο τέταρτο κεφάλαιο, χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συνεργασιών των χωρών με το Ταμείο είναι ότι βασικές αιτίες της αιτούμενης χρηματοδότησης είναι η «αταξία» των μακροοικονομικών δεικτών των κρατικών οικονομιών, η ανάγκη άμεσης παροχής ρευστότητας και η αδυναμία εύρεσης εξωτερικών δανειστών. Παράλληλα, την περίοδο της συνεργασίας παρατηρούνται ως κοινά γνωρίσματα των συνεργαζόμενων χωρών η μείωση των πραγματικών μισθών, η μείωση των ελλειμμάτων,

η αύξηση του χρέους, η φυγή κεφαλαίων, η αύξηση της ανεργίας και η αύξηση της φτώχειας, ενώ ταυτόχρονα χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των κρατών είναι η εκτεταμένη διαφθορά.

Παρόλα αυτά, σημειώνεται ως βασικό αρνητικό στοιχείο των πολιτικών του Ταμείου η μονομερής εξέταση οικονομικών στοιχείων των συνεργαζόμενων κρατών, χωρίς να εξαντλείται παράλληλα η μελέτη των κοινωνικών συνθηκών. Αποτέλεσμα των ως άνω είναι η αμφισβήτηση του τα τελευταία έτη και η δημιουργία νέων αντίστοιχων οργανισμών.

Abstract

The first chapter analyzes the role and function of the International Monetary Fund. The Fund was set up immediately after the end of World War II and its main purpose is to finance the economies of its 188 members in order for them to meet their financial needs and to maintain macroeconomic stability worldwide.

The second chapter analyzes the temporal cooperation of Egypt with the Fund. Since 1980, Egypt has participated in three economic programs that were financially supported by the IMF, totaling 1.155.800.000 SDR, of which only 20% were new funding, while 80% concerned refinancing of existing debts. In 2011, mainly due to significant deterioration of macroeconomic indicators, Egypt requested more financing by the Fund. However, the financing was not implemented, mainly because of three reasons:

- a) a number of major fiscal reforms should be fulfilled as requirements before the partial payment of the agreed amount,
- b) there was the possibility of funding from other sources, and
- c) the social, political and economic situation of the time, along with the popular demand for the country's independence from such organizations

The third chapter discusses the cooperation between Turkey and the IMF during the period 1999 - 2002, when 20.6 billion was disbursed. The following decade Turkey achieved considerable growth and by 2013 the country had repaid its debts to the Fund.

As shown in the fourth chapter, the basic characteristics of the countries' cooperation with the Fund and the reasons for which funding is requested, have to do with irregularities in macroeconomic indicators of state economies, the need for immediate liquidity and the inability of finding external creditors. During their cooperation with the Fund, the countries experience decreasing real wages, reducing deficits, rising debts, capital flight, rising unemployment and increasing poverty. However, the basic negative element of IMF's policies is considered to be the unilateral examination of the cooperating states' financial records, without studying thoroughly the existing social conditions. As a result, in recent years the

IMF is strongly doubted for its effectiveness and new similar organizations have risen.

Περιεχόμενα

Περίληψη	
Abstract	
Περιεχόμενα	
Κατάλογος διαγραμμάτων	
Ακρωνύμια	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (αρχές λειτουργίας, πότε και πως παρεμβαίνει)	1
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Ο ρόλος του Δ.Ν.Τ.	2
1.3 Η συνεργασία του Ταμείου με άλλους φορείς	4
1.3.1 Η συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα	4
1.3.2 Η συνεργασία με τον Π.Ο.Ε.	5
1.3.3 Η συνεργασία με τον Ο.Η.Ε.	5
1.3.4 Η συνεργασία με την G-20	6
1.4 Η συμβολή του Ταμείου στην παγκόσμια οικονομία από το 2005 και έπειτα.	7
1.5 Επιτήρηση από το Δ.Ν.Τ.	10
1.5.1 Επιτήρηση κρατών	10
1.5.2 Περιφερειακή επιτήρηση	11
1.5.3 Παγκόσμια επιτήρηση	11
1.6 Τεχνική βοήθεια	12
1.6.1 Μορφές τεχνικής βοήθειας	12
1.6.2 Τα κέρδη από την τεχνική βοήθεια	13
1.7 Η συνεργασία του Ταμείου με τους πιστωτές του	14
1.8 Δανεισμός από το Δ.Ν.Τ.	15
1.8.1 Δανεισμός για οικονομική σταθερότητα	15
1.8.2 Προϋποθέσεις δανεισμού	17
1.9 Ένα «νέο Δ.Ν.Τ.» γεννιέται.	18
1.10 Ανακεφαλαίωση	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	21
Η σχέση της Αιγύπτου με το Δ.Ν.Τ.	21
2.1 Εισαγωγή	21

2.2 Η οικονομία της Αιγύπτου έως το 2012	23
2.2.1 Μακροοικονομικά μεγέθη	23
2.2.2 Κλαδικά στοιχεία	25
2.2.3 Οι οικονομικές σχέσεις με λοιπές χώρες	26
2.3 Η επιρροή των γεγονότων της 25 ^{ης} Ιανουαρίου 2011 σε οικονομικό επίπεδο.	28
2.4 Η σχέση της Αιγύπτου με το Δ.Ν.Τ. από το 1980 και έπειτα.	29
2.4.1 Το αποτυχημένο “success story” της δεκαετίας του ’90.	29
2.5 Η αποτυχία συμφωνίας με το Δ.Ν.Τ. το 2011 και η χρηματοδότηση της Αιγύπτου από άλλες πηγές.	31
2.5.1 Οι αιτίες της αποτυχίας συμφωνίας με το Δ.Ν.Τ. το 2011	33
2.6 Ανακεφαλαίωση	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	38
Η επιρροή της τεχνικής βοήθειας του Δ.Ν.Τ. στην Τουρκία	38
3.1 Εισαγωγή	38
3.2 Τουρκική κοινωνία & οικονομικές μεταβολές	39
3.3 Η οικονομία της Τουρκίας πριν το Δ.Ν.Τ.	42
3.4 Η πολιτική του Δ.Ν.Τ. στην Τουρκία	43
3.5 Η επιρροή της πολιτικής του Δ.Ν.Τ. στην τουρκική κοινωνία.	54
3.6 Ανακεφαλαίωση	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	58
Βασικές ομοιότητες μεταξύ των δύο περιπτώσεων	58
4.1 Εισαγωγή	58
4.2 Κοινά στοιχεία στις αιτίες και τα αποτελέσματα της κρίσης των δύο χωρών.	59
Διαφθορά	60
Τεχνοκράτες σε θέσεις εξουσίας.	60
4.3 Ανακεφαλαίωση	62
Συμπεράσματα	63
Βιβλιογραφία	65
Παράρτημα	72

Κατάλογος διαγραμμάτων

Αριθμός διαγράμματος	Τίτλος διαγράμματος	Σελίδα
2.1	Η ανεργία στην Αίγυπτο (ποσοστό), 1994 – 2014	24
2.2	Το εξωτερικό χρέος της Αιγύπτου (δισ δολάρια), 1998 – 2013	25
2.3	Οι εξαγωγές της Αιγύπτου (δισ δολάρια), 1990 – 2013	26
2.4	Οι εισαγωγές της Αιγύπτου (δισ δολάρια), 1990 – 2013	27
3.1	Το Α.Ε.Π. του Τουρκίας (δισ δολάρια), 1990 - 2012	40
3.2	Το χρέος της Τουρκίας (δισ. δολάρια), 1996 - 2012	43
3.3	Το χρέος της Τουρκίας ως ποσοστό του Α.Ε.Π., 1996 - 2012	44
3.4	Ο πληθωρισμός του Τουρκίας (ποσοστό), 1965 - 2012	44
3.5	Οι εξαγωγές της Τουρκίας (δισ δολάρια), 1990 - 2012	48
3.6	Οι εισαγωγές της Τουρκίας (δισ δολάρια), 1990 - 2012	48
3.7	Ο πληθυσμός της Τουρκίας (σε εκατ. κατοίκους)	52
3.8	Η ανεργία στην Τουρκία (ποσοστό), 1990 - 2012	53
3.9	Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. στην Τουρκία (χιλιάδες δολάρια), 1990 – 2012	55
3.10	Ο αριθμός των απολύτως φτωχών (< \$1,25 / ημέρα) στην Τουρκία	55

Ακρωνύμια

B.R.I.C.S.	Brazil, Russia, India, China, South Africa
C.B.R.T.	Central Bank of the Republic of Turkey
I.M.F.	International Monetary Fund
P.S.B.R.	Public Sector Borrowing Requirement
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Δ.Ν.Τ.	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Π.Ο.Ε.	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (ΑΡΧΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ, ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΠΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΕΙ)

1.1 Εισαγωγή

Στην τρέχουσα περίοδο των έντονων παγκόσμιων οικονομικών μεταβολών, της διεθνούς οικονομικής κρίσης και της πολύπλοκης φύσης των προβλημάτων που προκύπτουν, είναι φυσικό επακόλουθο το γεγονός ότι η διεθνής κοινότητα εξετάζει πιο ενεργά το ρόλο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στις χώρες που προσφέρει τεχνική βοήθεια. Με δεδομένη την ολοένα μεγαλύτερη αιτούμενη βοήθεια από τις χώρες μέλη του Ταμείου και άρα τον σημαντικότερο ρόλο του στη διαμόρφωση των εθνικών οικονομιών, προκύπτει πλέον και μια σειρά κρίσιμων ερωτημάτων.

Με ποιο τρόπο γίνεται η οικονομική ανάλυση των χωρών στις οποίες το Ταμείο προσφέρει τεχνική βοήθεια; Πώς οι ονομαστικοί οικονομικοί δείκτες παραλληλίζονται με τα κοινωνικά δεδομένα μιας χώρας; Πώς μεταβάλλεται η πολιτική του Ταμείου σε δύο χώρες με παραπλήσια οικονομικά στοιχεία, διαφορετική όμως κουλτούρα; Πώς το Ταμείο ορίζει τους παράγοντες ανάπτυξης που θέτει ως μακροπρόθεσμους στόχους σε κάθε χώρα; Ποιες είναι οι μακροοικονομικές επιπτώσεις στις χώρες όπου επεμβαίνει το Ταμείο; Ποιό είναι το σωστό επίπεδο αποθεματικών που πρέπει να τηρούνται; Με βάση την πολυπλοκότητα και την μεταβλητότητα των ερωτημάτων αυτών γίνεται κατανοητό ότι η επίλυση των οικονομικών διαταραχών των κρατικών οικονομιών παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον σε θεωρητικό επίπεδο, λαμβάνει ωστόσο πολύ σοβαρότερη πτυχή όταν πρέπει να αντιμετωπιστεί στην πράξη.

Επιπλέον, τίθενται ζητήματα πολιτικής οικονομίας. Πώς η διεθνής κοινότητα θα χρησιμοποιήσει το Ταμείο ως μέσο βοήθειας τόσο σε ανεπτυγμένες όσο και σε αναπτυσσόμενες χώρες για την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας; Πώς

μπορεί το Δ.Ν.Τ. να συνεργαστεί με τις κυβερνήσεις και τους πολίτες των χωρών μελών του για τη διευκόλυνση της εφαρμογής των ορθών πολιτικών;

Τέλος, τίθενται ζητήματα που σχετίζονται με θέματα εύρεσης πόρων και λογοδοσίας. Ποια είναι η ποσότητα χρημάτων που θα πρέπει να κατέχει το Δ.Ν.Τ. για να δανείζει τις χώρες που αιτούνται βοήθεια; Πώς λαμβάνονται «ίσες» αποφάσεις για τη στήριξη των μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων των κρατών;

Στην απάντηση αυτών των ερωτημάτων και κυρίως στην εφαρμοζόμενη πρακτική, το Ταμείο έχει δεχθεί πλήθος επικρίσεων για την πολιτική που ασκεί στις χώρες που προσφέρει βοήθεια. Βασική αιτία είναι το γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις που επιβάλλει για τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη μια χώρας απαιτούν συχνά επίπονες βραχυπρόθεσμες επιλογές.¹

1.2 Ο ρόλος του Δ.Ν.Τ.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι διεθνής οργανισμός, με μέλη του 188 χώρες², και έχει ως σκοπό να παρέχει συμβουλές πολιτικής και χρηματοδότηση σε κράτη που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, ενώ επίσης συνεργάζεται με τις αναπτυσσόμενες χώρες προκειμένου να δράσουν επικουρικά για τη διεθνή μακροοικονομική σταθερότητα και τη μείωση της φτώχειας. Το Δ.Ν.Τ. παρακολουθεί τις παγκόσμιες οικονομικές τάσεις, συντάσσει αναφορές για τις χώρες μέλη του, οργανώνει φόρουμ διαλόγου για τη διεθνή πολιτική και παρέχει τεχνογνωσία στις κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση οικονομικών προβλημάτων.

Το Δ.Ν.Τ. ιδρύθηκε πριν από περίπου 60 χρόνια, στο τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου. Οι ιδρυτές του είχαν στόχο την οικοδόμηση ενός πλαισίου οικονομικής συνεργασίας, που σκοπό είχε να αποφευχθεί η επανάληψη των καταστροφικών οικονομικών πολιτικών που

¹ Plant Mark, *Helping the poor? The IMF and Low Income Countries*, FONDAD, June 2005, p.127

² Wroughton Lesley, *South Sudan becomes IMF's 188th member country*, Reuters, 18.4.2012 [Available at: <http://www.reuters.com/article/2012/04/18/us-imf-southsudan-idUSBRE83H0YQ20120418>]

συνέβαλαν στη μεγάλη ύφεση της δεκαετίας του 1930 και την παγκόσμια σύγκρουση που ακολούθησε.

Με δεδομένο ότι από την περίοδο σύστασης του Ταμείου ο κόσμος έχει αλλάξει δραματικά, με κύριο χαρακτηριστικό την εκτεταμένη ευημερία σε ορισμένες χώρες και τη μείωση της φτώχειας σε άλλες, πλέον βασικός σκοπός του Δ.Ν.Τ. είναι να παρέχει το παγκόσμιο δημόσιο αγαθό της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Ειδικότερα, το Δ.Ν.Τ. έχει ως στόχο:

- Να παρέχει ένα φόρουμ για τη συνεργασία σε διεθνή νομισματικά προβλήματα.
- Να διευκολύνει την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, προωθώντας έτσι τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας.
- Να προωθήσει τη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών με τη δημιουργία ενός ανοικτού συστήματος διεθνών πληρωμών και
- Να δανείζει χώρες, όταν χρειάζεται, σε προσωρινή βάση και υπό κατάλληλες εγγυήσεις, με στόχο να τις βοηθήσει να αντιμετωπίσουν προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών.

Το Δ.Ν.Τ. προσφέρει τεχνική βοήθεια και κατάρτιση στα κράτη μέλη του για να ενισχύσουν την ικανότητά τους να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικές πολιτικές. Η τεχνική υποστήριξη παρέχεται σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της δημοσιονομικής, νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, της πολιτικής των τραπεζών, της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ρύθμισης του, καθώς και της ορθής απεικόνισης στατιστικών στοιχείων.³

Στο Δ.Ν.Τ. σήμερα συμμετέχουν σχεδόν όλα τα αναγνωρισμένα κράτη. Για να γίνει μια χώρα μέλος του οργανισμού πρέπει να γίνει αποδεκτή από την πλειοψηφία των σημερινών μελών. Τον Απρίλιο του 2012, η Δημοκρατία του Νότιου Σουδάν εντάχθηκε στο Δ.Ν.Τ. και έγινε το 188ο μέλος του οργανισμού. Κατά την ένταξη, σε κάθε χώρα μέλος του Δ.Ν.Τ. αντιστοιχεί μια ποσόστωση, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μέγεθος της οικονομίας της και από την οποία καθορίζεται η οικονομική και οργανωτική σχέση της με το Ταμείο.⁴

³ IMF, *What we do* [Available at: <http://www.imf.org/external/about/whatwedo.htm>]

⁴ IMF, *How we do* [Available at: <http://www.imf.org/external/about/howwedo.htm>]

1.3 Η συνεργασία του Ταμείου με άλλους φορείς

Το Δ.Ν.Τ. συνεργάζεται με την Παγκόσμια Τράπεζα, τις τράπεζες περιφερειακής ανάπτυξης, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και άλλους διεθνείς οργανισμούς. Και ενώ όλοι αυτοί οι οργανισμοί εμπλέκονται σε παγκόσμια οικονομικά θέματα, ο καθένας έχει τη δική του αρμοδιότητα και την εξειδίκευση του. Το Δ.Ν.Τ. συνεργάζεται επίσης στενά με την Ομάδα των Είκοσι (G-20) κυρίως για θέματα που αφορούν βιομηχανοποιημένες και αναδυόμενες οικονομίες και αλληλεπιδρά με τις αντίστοιχες δεξαμενές σκέψης (think tanks), την κοινωνία των πολιτών, και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σε καθημερινή βάση.

1.3.1 Η συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα

Το Δ.Ν.Τ. και η Παγκόσμια Τράπεζα παρότι είναι διαφορετικοί οργανισμοί αλληλεπιδρούν μεταξύ τους συμπληρωματικά ο ένας προς το έργο του άλλου. Ενώ η εστίαση του Δ.Ν.Τ. είναι κυρίως σε θέματα μακροοικονομικής και ζητήματα του χρηματοπιστωτικού τομέα, η Παγκόσμια Τράπεζα ασχολείται κυρίως με την πιο μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας. Τα δάνεια που χορηγεί η Παγκόσμια Τράπεζα αφορούν τη χρηματοδότηση έργων υποδομής, τη μεταρρύθμιση συγκεκριμένων τομέων της οικονομίας και ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Τα δάνεια του Ταμείου στόχο έχουν να βοηθήσουν τις χώρες να συνεχίσουν να πληρώνουν για τις εισαγωγές τους (και τις εν γένει οικονομικές υποχρεώσεις τους), να σταθεροποιήσουν τη διακύμανση των συναλλαγματικών τους ισοτιμιών και να αποκαταστήσουν τις συνθήκες για την οικονομική τους ανάπτυξη. Μία χώρα για να ενταχθεί στο Δ.Ν.Τ. πρέπει να είναι ταυτόχρονα επιλέξιμη και για την ένταξη της στην Παγκόσμια Τράπεζα.

Με δεδομένη την εστίαση της Παγκόσμιας Τράπεζας σε θέματα σχετικά με την καταπολέμηση της φτώχειας, το Δ.Ν.Τ. συνεργάζεται στενά με την Τράπεζα στον τομέα αυτό. Άλλοι τομείς συνεργασίας περιλαμβάνουν εκτιμήσεις των χρηματοπιστωτικών τομέων

των χωρών μελών, την ανάπτυξη οικονομικών προτύπων και τη βελτίωση της ποιότητας, τη διαθεσιμότητα και την κάλυψη των στοιχείων για το εξωτερικό χρέος.

1.3.2 Η συνεργασία με τον Π.Ο.Ε.

Το Δ.Ν.Τ. είναι μέλος του Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, το οποίο συγκεντρώνει κυβερνητικούς αξιωματούχους υπεύθυνους για την οικονομική σταθερότητα στα μεγάλα διεθνή χρηματοοικονομικά κέντρα, τα διεθνή ρυθμιστικά και εποπτικά όργανα, τις επιτροπές εμπειρογνομόνων των κεντρικών τραπεζών, και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Συνεργάζεται επίσης με φορείς καθορισμού προτύπων, όπως η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και η Διεθνής Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτών.

Το Δ.Ν.Τ. έχει επίσης ρόλο παρατηρητή σε επίσημες συνεδριάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η εκτίμηση του Δ.Ν.Τ. σχετικά με την ικανότητα να επιτευχθεί ισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών μιας χώρας λαμβάνεται υπόψη στην εκτίμηση του Π.Ο.Ε. σχετικά με τους εμπορικούς περιορισμούς που εφαρμόζονται. Το Δ.Ν.Τ. συμμετέχει επίσης στον Π.Ο.Ε. σε επίπεδο ηγεσίας για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τη σχετική με το εμπόριο τεχνική βοήθεια για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, ενώ παράλληλα, το προσωπικό του Δ.Ν.Τ. συμβάλει στο έργο της ομάδας εργασίας του Π.Ο.Ε. για το εμπόριο και το χρέος των κρατικών οικονομιών.

1.3.3 Η συνεργασία με τον Ο.Η.Ε.

Το Δ.Ν.Τ. έχει ρόλο ειδικού αντιπροσώπου στα Ηνωμένα Έθνη. Η συνεργασία μεταξύ του Ταμείου και του Ο.Η.Ε. καλύπτει διάφορους τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας σε φορολογικά και στατιστικά θέματα των δύο

οργανισμών, καθώς και την αμοιβαία συμμετοχή σε τακτικές συναντήσεις και ειδικά συνέδρια και εκδηλώσεις. Τα τελευταία χρόνια, το Δ.Ν.Τ. έχει συνεργαστεί με το Διεθνές Γραφείο Εργασίας για θέματα που σχετίζονται με την απασχόληση. Συγκεκριμένα, το Ταμείο συμμετέχει σε κοινά προγράμματα με τον Ο.Η.Ε. που αφορούν:

- Φορολογικά θέματα,
- Ζητήματα κοινωνικής πολιτικής,
- Το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών για την πράσινη οικονομία και
- Το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα για τα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας και την έγκαιρη αξιολόγηση της ευπάθειας.

1.3.4 Η συνεργασία με την G-20

Συνεχώς αυξανόμενη είναι η συνεργασία του Ταμείου και με την Ομάδα των Είκοσι (G-20) για ζητήματα που αφορούν βιομηχανοποιημένες και αναδυόμενες οικονομίες. Κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η συλλογική δράση από την G-20 θεωρήθηκε κρίσιμη για την αποφυγή μεγαλύτερων οικονομικών δυσκολιών αφού στις κοινές συναντήσεις των δύο οργανισμών, οι ηγέτες των χωρών της G-20 επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την αναζωογόνηση της οικονομικής ανάπτυξης. Το Δ.Ν.Τ. παρέχει στη G-20 ανάλυση σχετικά με τις παγκόσμιες οικονομικές συνθήκες και την επιρροή που έχει η πολιτική των χωρών της G-20 στη μεταβολή των συνθηκών αυτών.⁵

⁵ IMF, *Collaborating with others*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/collab.htm>]

1.4 Η συμβολή του Ταμείου στην παγκόσμια οικονομία από το 2005 και έπειτα.

Το Δ.Ν.Τ. έχει ως βασική του προτεραιότητα το δανεισμό προς χώρες που χρήζουν βοήθειας για την ανάπτυξη της οικονομίας τους και κατ' επέκταση τη συμβολή στην ώθηση της παγκόσμιας οικονομίας με δεδομένο ότι έχει εισέλθει στη μεγαλύτερη περίοδο ύφεσής της τα τελευταία έτη.⁶

Το μεγαλύτερο μέρος της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα, οι διεθνείς ροές κεφαλαίων τροφοδότησαν την παγκόσμια επέκταση, η οποία επέτρεψε σε πολλές χώρες να επιστρέψουν τα χρήματα που είχαν δανειστεί από το Δ.Ν.Τ. και άλλους επίσημους πιστωτές και να συσσωρεύσουν συναλλαγματικά αποθέματα. Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε με την κατάρρευση των στεγαστικών δανείων στις Η.Π.Α. το 2007, και εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο το 2008 είχε ως αποτέλεσμα να επέλθουν σημαντικές ανισοροπίες στις παγκόσμιες ροές κεφαλαίων.

Στατιστικά σημειώνεται ότι ενώ οι παγκόσμιες ροές κεφαλαίων κυμάνθηκαν μεταξύ 2% και 6% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. κατά τη διάρκεια της περιόδου 1980 - 1995, από τότε έχουν αυξηθεί στο 15% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. κατ' έτος. Το 2006 ανήλθαν σε 7.200 δις. δολάρια (περισσότερο από το τριπλάσιο από το 1995). Η πιο ραγδαία αύξηση παρατηρήθηκε από τις προηγμένες οικονομίες, αλλά και τις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες έχουν επίσης γίνει πιο ολοκληρωμένες οικονομικά.

Οι ιδρυτές του συστήματος «Bretton Woods» είχαν λάβει ως δεδομένο ότι η ροή ιδιωτικών κεφαλαίων δεν θα συνεχίσει να αποτελεί τον άμεσο δανειστή των κρατών, ρόλο που εμφάνισαν κατά τον δέκατο ένατο και στις αρχές του εικοστού αιώνα. Έτσι, το Δ.Ν.Τ. θα

⁶ Feldstein M., *Refocusing the IMF*, Foreign Affairs, Τεύχος 77/1998

αποτελεί τον αποκλειστικό παράγοντα που θα δανείζει όσα μέλη του αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών⁷.

Η τελευταία παγκόσμια κρίση ωστόσο, αποκάλυψε μια ευπάθεια στις προηγμένες χρηματοπιστωτικές αγορές που σύντομα οδήγησε στη μεγαλύτερη παγκόσμια ύφεση μετά τη «Μεγάλη Ύφεση»⁸. Με το μεγαλύτερο πλέον ρυθμό των τελευταίων ετών, το Δ.Ν.Τ. δέχτηκε αιτήματα οικονομικής και πολιτικής στήριξης.

Η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε ότι οι οικονομικοί πόροι του Δ.Ν.Τ. ήταν τόσο σημαντικοί όσο ποτέ άλλοτε και ήταν πιθανό να επαρκούν οριακά έως το τέλος της κρίσης. Με την ευρεία υποστήριξη από τις πιστώτριες χώρες, η δανειοδοτική ικανότητα του Ταμείου τριπλασιάστηκε σε περίπου 750 δις. δολάρια από το 2007 και έπειτα. Την ίδια περίοδο, για να χρησιμοποιήσει το Ταμείο αποτελεσματικά τα κεφάλαια του αναθεώρησε τις πολιτικές δανεισμού του, ιδίως με τη δημιουργία μιας ευέλικτης «πιστωτικής γραμμής» για τις χώρες με ισχυρές οικονομικές βάσεις και ιστορικό επιτυχούς εφαρμογής της οικονομικής πολιτικής τους. Άλλες μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν τις χώρες οι οποίες θα δεχτούν να προσαρμόσουν το μέσο εισόδημα των πολιτών τους σε χαμηλότερο επίπεδο, επέτρεψαν στο Δ.Ν.Τ. να εκταμιεύσει γρήγορα πολύ μεγάλα ποσά, με βάση τις ανάγκες των δανειζόμενων χωρών και να μην περιορίζεται στενά από τις ποσοτώσεις, όπως στο παρελθόν.⁹

Περίπου τέσσερις στις πέντε χώρες έχουν χρησιμοποιήσει το Δ.Ν.Τ. τουλάχιστον μια φορά. Όμως, το ποσό των δανείων που κάθε περίοδο χορηγούνται και ο αριθμός των δανειοληπτών έχουν σημαντικές διακυμάνσεις κατά την πάροδο του χρόνου.

Τις δύο πρώτες δεκαετίες λειτουργίας του Δ.Ν.Τ., περισσότερο από το ήμισυ του δανεισμού που χορήγησε οδηγήθηκε στις βιομηχανικές χώρες. Ωστόσο, από τα τέλη της

⁷ Mason Edward, Asher Robert E., *The World Bank Since Bretton Woods.*, Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1973, p 106.

⁸ Frank Robert, Bernanke Ben, *Principles of Macroeconomics* (3rd ed.), Boston: McGraw-Hill/Irwin, 2007, p. 98.

⁹ IMF, *Globalization and the Crisis (2005 – present)*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/histglob.htm>]

δεκαετίας του 1970, οι χώρες αυτές ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις χρηματοδοτικές ανάγκες τους στις κεφαλαιαγορές.

Η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του 1970 και η κρίση χρέους της δεκαετίας του 1980 οδήγησε πολλές χώρες χαμηλού και χαμηλότερου μέσου εισοδήματος να δανειστούν από το Ταμείο. Τη δεκαετία του 1990, οι έντονες διαδικασίες στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και οι κρίσεις στις αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς οδήγησαν σε περαιτέρω αύξηση της ζήτησης για πόρους του Ταμείου.

Το 2004, με βασική αφορμή τις θετικές οικονομικές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο, πολλές χώρες άρχισαν να αποπληρώνουν τα δάνειά τους προς το Δ.Ν.Τ.. Ως εκ τούτου, η ζήτηση για τους πόρους του Ταμείου μειώθηκε σημαντικά. Από το 2008 ωστόσο, το Ταμείο άρχισε να χορηγεί εκ νέου δάνεια σε χώρες που έχουν πληγεί από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Το Δ.Ν.Τ. έχει σήμερα ενεργά προγράμματα με περισσότερες από 50 χώρες σε όλο τον κόσμο και έχει δεσμεύσει περισσότερα από 325 δισεκατομμύρια δολάρια σε πόρους για τις χώρες μέλη του από την έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Και ενώ η οικονομική κρίση έχει προκαλέσει αυξημένη ζήτηση για χρηματοδότηση από το Ταμείο, η μείωση του δανεισμού που προηγήθηκε της χρηματοπιστωτικής κρίσης αντανakλά επίσης την ανάγκη να προσαρμοστούν τα εργαλεία δανεισμού του Δ.Ν.Τ. στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των χωρών-μελών. Για το λόγο αυτό, τα τελευταία έτη, το Δ.Ν.Τ. αναθεώρησε σημαντικά τους όρους με τους οποίους παρέχει τα δάνεια του.

Τον Μάρτιο του 2009, το Ταμείο ανακοίνωσε μια σημαντική αναθεώρηση του πλαισίου δανεισμού του, συμπεριλαμβανομένου του εκσυγχρονισμού των αντίστοιχων προϋποθέσεων, εισάγοντας ένα νέο ευέλικτο πιστωτικό όριο, ενισχύοντας την ελαστικότητα του, διπλασιάζοντας το ανώτατο όριο δανειοδότησης κάθε χώρας, προσαρμόζοντας το κόστος δανεισμού. Επίσης, επιτάχυνε τις διαδικασίες δανειοδότησης για να καταστήσει ευκολότερη την πρόσβαση σε νέα κεφάλαια για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, περιορίζοντας τη γραφειοκρατία στις εσωτερικές διεργασίες του.

1.5 Επιτήρηση από το Δ.Ν.Τ.

Όταν μια χώρα εντάσσεται στο Δ.Ν.Τ., συμφωνεί να υποβάλει τις οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές της στον έλεγχο του οργανισμού. Δεσμεύεται επίσης να ακολουθήσει πολιτικές που ευνοούν την ομαλή οικονομική ανάπτυξη και τη λογική της σταθερότητας των τιμών, για να αποφευχθεί η χειραγώγηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών με αποτέλεσμα τη δημιουργία κερδοσκοπικών τάσεων, και να παρέχει στο Δ.Ν.Τ. τα δεδομένα για την ακριβή εξέλιξη της οικονομίας της. Η τακτική παρακολούθηση από το Δ.Ν.Τ. των οικονομικών και των συναφών στοιχείων με σκοπό την παροχή συμβουλών πολιτικής έχει ως στόχο να εντοπίσει τις αδυναμίες που προκαλούν ή μπορεί να οδηγήσουν μια χώρα σε οικονομική αστάθεια. Αυτή η διαδικασία είναι γνωστή ως «επιτήρηση».

1.5.1 Επιτήρηση κρατών

Επιτήρηση μιας χώρας από το Δ.Ν.Τ. είναι μια συνεχής διαδικασία που καταλήγει σε τακτικές (συνήθως ετήσιες) εκτεταμένες διαβουλεύσεις με επιμέρους χώρες μέλη, οι οποίες είναι γνωστές ως «διαβουλεύσεις του άρθρου IV», διότι καθορίζονται από το άρθρο IV του καταστατικού του Ταμείου.¹⁰ Κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας διαβούλευσης, ομάδες οικονομολόγων του Δ.Ν.Τ. επισκέπτονται μια χώρα για την αξιολόγηση των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών εξελίξεων και συζητούν με την κυβέρνηση και την κεντρική τράπεζα τις οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές της χώρας. Αποστολές του προσωπικού του Δ.Ν.Τ., επίσης, συχνά συναντούνται με βουλευτές και εκπροσώπους επιχειρήσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων και φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

Οι εν λόγω ομάδες διατυπώνουν τα συμπεράσματά τους και στη συνέχεια τα παρουσιάζουν στην εκτελεστική επιτροπή, η οποία εκπροσωπεί το σύνολο των χωρών μελών

¹⁰ IMF, *Statute of the Administrative Tribunal of the International Monetary Fund*, [Available at: https://www.imf.org/external/imfat/statute.htm#statute_IV]

του Δ.Ν.Τ.. Μια περίληψη των απόψεων του Διοικητικού Συμβουλίου διαβιβάζονται μεταγενέστερα στην κυβέρνηση της χώρας. Με τον τρόπο αυτό διαχέονται οι απόψεις της παγκόσμιας κοινότητας και τα διδάγματα της διεθνούς εμπειρίας που ασκήθηκαν στις εθνικές πολιτικές. Οι περιλήψεις των περισσότερων συζητήσεων κυκλοφορούν σε Δελτία Τύπου και είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα του Δ.Ν.Τ., όπως και οι περισσότερες από τις εκθέσεις των χωρών που παρασκευάζονται από το προσωπικό του Ταμείου.

1.5.2 Περιφερειακή επιτήρηση

Με την έννοια της περιφερειακής επιτήρησης εννοούμε την εξέταση από το Δ.Ν.Τ. των πολιτικών που ακολουθούνται στο πλαίσιο μιας νομισματικής ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της ζώνης του ευρώ, της Δυτικοαφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, της Κεντρικής Αφρικής Οικονομικής και Νομισματικής Κοινότητας, και της Ανατολικής Καραϊβικής Νομισματικής Ένωσης. Οι εκθέσεις για τις προοπτικές των περιφερειακών οικονομιών συντάσσονται με σκοπό την ανάλυση των οικονομικών εξελίξεων και των βασικών θεμάτων πολιτικής στην Ασία και τον Ειρηνικό, την Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία, την υποσαχάρια Αφρική και το δυτικό ημισφαίριο.

1.5.3 Παγκόσμια επιτήρηση

Ο όρος «παγκόσμια επιτήρηση» συνεπάγεται αναθεωρήσεις από την Εκτελεστική Επιτροπή του Δ.Ν.Τ. για τις παγκόσμιες οικονομικές τάσεις και τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις. Τα κύρια σχόλια των διεθνών οικονομικών εκθέσεων και της Έκθεσης Παγκόσμιας Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, αναλύουν τις εξελίξεις, τις προοπτικές και τα ζητήματα πολιτικής στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, καθώς και ζητήματα δημοσιονομικής πολιτικής. Και οι τρεις εκθέσεις δημοσιεύονται δύο φορές το χρόνο, με βάση τις ενημερώσεις

που παρέχονται σε τριμηνιαία βάση. Επιπλέον, η Εκτελεστική Επιτροπή διενεργεί συχνές άτυπες συναντήσεις σχετικά με την παγκόσμια οικονομία και τις εξελίξεις της αγοράς.¹¹

1.6 Τεχνική βοήθεια

Το Δ.Ν.Τ. διαχειρίζεται την τεχνογνωσία που έχει αποκτήσει με την παροχή τεχνικής βοήθειας σε ένα ευρύ φάσμα τομέων στις χώρες μέλη του, όπως η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, η φορολογική πολιτική, η δημόσια διοίκηση και οι επίσημες στατιστικές. Ο στόχος είναι να βοηθήσει τη βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής των οικονομικών πολιτικών των μελών του, με την ενίσχυση των δεξιοτήτων σε δημόσιους φορείς όπως τα Υπουργεία Οικονομικών, οι Κεντρικές Τράπεζες, και οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Το Δ.Ν.Τ. δίνει επίσης συμβουλές στις χώρες που πρέπει να αποκαταστήσουν τα κυβερνητικά τους όργανα, μετά από σοβαρές πολιτικές αναταραχές ή πολέμους.

Το 2008, το Δ.Ν.Τ. ξεκίνησε μια φιλόδοξη μεταρρυθμιστική προσπάθεια προκειμένου να ενισχυθεί ο αντίκτυπος της τεχνικής βοήθειας. Οι μεταρρυθμίσεις αφορούσαν καλύτερη ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, βελτιωμένη μέτρηση της απόδοσης, μεγαλύτερη διαφάνεια στην κοστολόγηση και την ενισχυμένη συνεργασία με τους πιστωτές.

1.6.1 Μορφές τεχνικής βοήθειας

Η τεχνική βοήθεια του Δ.Ν.Τ. παίρνει διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τις ανάγκες εκάστου μέλους, που κυμαίνονται από βραχυπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις έως και την ανάπτυξη της ικανότητας των κρατών για την επίτευξη μακρόχρονης πολιτικής (και οικονομικής) σταθερότητας σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Η τεχνική βοήθεια του

¹¹ IMF, *Surveillance*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/econsurv.htm>]

Ταμείου μπορεί να χορηγηθεί με διάφορες μορφές. Το προσωπικό του Δ.Ν.Τ. μπορεί να επισκεφθεί τις χώρες μέλη με σκοπό να συμβουλευεί την κυβέρνηση και την κεντρική τράπεζα, ή μπορεί να παρέχει μόνιμους ειδικούς συμβούλους σε μακροπρόθεσμη βάση. Η τεχνική βοήθεια είναι ενσωματωμένη στις δράσεις μεταρρύθμισης μιας χώρας, καθώς και την εποπτεία και τις δανειοδοτικές πράξεις του Ταμείου.

Το Δ.Ν.Τ. παρέχει ένα αυξανόμενο μέρος της τεχνικής βοήθειας μέσω των περιφερειακών του κέντρων που βρίσκονται στην Ακτή Ελεφαντοστού, το Γκαμπόν, τον Μαυρίκιο και την Τανζανία για την Αφρική, στα Μπαρμπάντος και τη Γουατεμάλα για την Κεντρική Αμερική και την Καραϊβική, στο Λίβανο για τη Μέση Ανατολή και στα νησιά Φίτζι για τα νησιά του Ειρηνικού. Το Ταμείο προσφέρει επίσης συμβουλές κατάρτισης για τις κυβερνήσεις και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών μελών στην έδρα του στην Ουάσιγκτον και σε περιφερειακά κέντρα κατάρτισης στην Αυστρία, τη Βραζιλία, την Κίνα, τη Σιγκαπούρη, την Τυνησία, και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

1.6.2 Τα κέρδη από την τεχνική βοήθεια

Η τεχνική βοήθεια είναι μια από τις βασικές δραστηριότητες του Ταμείου. Είναι επικεντρωμένη στους κρίσιμους τομείς της μακροοικονομικής πολιτικής, όπου το Ταμείο έχει το μεγαλύτερο συγκριτικό του πλεονέκτημα λόγω της εμπειρίας και της τεχνογνωσίας του. Χάρη στη συμμετοχή του σε πολλές χώρες μέλη του, το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας του Δ.Ν.Τ. χαρακτηρίζεται από την εμπειρία και τη γνώση που έχει αποκτηθεί σε διαφορετικές περιοχές και χώρες με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης.

Περίπου το 80% της τεχνικής βοήθειας του Δ.Ν.Τ. οδηγείται σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, ιδίως στην υποσαχάρια Αφρική και την Ασία. Οι μεταπολεμικές χώρες είναι οι κυριότεροι δικαιούχοι. Το Δ.Ν.Τ. παρέχει επίσης τεχνική βοήθεια με στόχο την ενίσχυση της αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, την ικανότητα των χωρών να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν προγράμματα μείωσης της φτώχειας και την

ανάπτυξη δομών βοήθειας στις υπερχρεωμένες φτωχές χώρες, στη μείωση του χρέους τους και τη διαχείριση του.

1.7 Η συνεργασία του Ταμείου με τους πιστωτές του

Οι διμερείς και πολυμερείς πιστωτές του Δ.Ν.Τ διαδραματίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο για να μπορέσει το Ταμείο να καλύψει τις ανάγκες ρευστότητας του. Ισχυρές συνεργασίες μεταξύ των δικαιούχων χωρών και των χορηγών επιτρέπουν στο Δ.Ν.Τ. την παροχή τεχνικής βοήθειας που θα αναπτυχθεί στη βάση μιας διαλογικής διαδικασίας με τη χώρα δανειστή και το φορέα – πιστωτή προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία σε ένα κοινώς αποδεκτό πλαίσιο ανάπτυξης. Έτσι, καθίσταται κατανοητό ότι οι οικονομικές συνεισφορές των πιστωτών του Ταμείου επηρεάζουν ζητήματα που ξεπερνούν την οικονομική πτυχή της σχέσης τους με το Δ.Ν.Τ..

Το Δ.Ν.Τ. αυτή την περίοδο προσπαθεί να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της τεχνικής βοήθειας για την επέκταση της χρηματοδότησης των πιστωτών με σκοπό την πλήρη κάλυψη των αναγκών των δικαιούχων χωρών. Ως μέρος αυτής της προσπάθειας, σκοπός του Ταμείου είναι η ενίσχυση των συνεργασιών του με τους πιστωτές του με τη συμμετοχή τους σε ένα ευρύτερο, πιο μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Η ιδέα είναι να συνενώσουν τους πόρους των χορηγών με τα υφιστάμενα κεφάλαια του Δ.Ν.Τ. και να επεκτείνουν το μοντέλο της δημιουργίας ταμείου πολλαπλών πιστωτών σε περιφερειακή και τοπική βάση, προσφέροντας στους πιστωτές διαφορετικά «σημεία εισόδου» σύμφωνα με τις προτεραιότητές τους. Για το σκοπό αυτό, το Δ.Ν.Τ. καθιερώνει μια σειρά από τοπικά «κεφάλαια εμπιστοσύνης», καλύπτοντας θέματα όπως η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, η καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η διαχείριση των δημόσιων οικονομικών ευάλωτων κρατών, η διαχείριση του πλούτου φυσικών πόρων, η

βιωσιμότητα και διαχείριση του δημοσίου χρέους, η παροχή στατιστικών και δεδομένων και η σταθερότητα και ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα.¹²

1.8 Δανεισμός από το Δ.Ν.Τ.

Κάθε χώρα μέλος, είτε πλούσια, είτε μεσαίου ή χαμηλότερου εισοδήματος μπορεί να απευθυνθεί στο Δ.Ν.Τ. για τη χρηματοδότηση της εφόσον αδυνατεί να βρει επαρκή χρηματοδότηση με προσιτούς όρους στις αγορές κεφαλαίου για τις διεθνείς πληρωμές της, διατηρώντας παράλληλα ένα ασφαλές επίπεδο νομισματικών αποθεμάτων. Ουσιαστικά δηλαδή, το Ταμείο παρεμβαίνει σε χώρες με σοβαρές οικονομικές δυσκολίες, οι οποίες πιθανόν να δημιουργήσουν προβλήματα στη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τις χώρες μέλη στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών τους, τη σταθεροποίηση των οικονομιών τους και την αποκατάσταση της βιώσιμης οικονομικής τους ανάπτυξης. Αυτός ο ρόλος επίλυσης κρίσεων βρίσκεται στο επίκεντρο των δανείων του Δ.Ν.Τ.. Τα τελευταία έτη, η παγκόσμια οικονομική κρίση ανέδειξε την ανάγκη για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού παγκόσμιου χρηματοδοτικά μοντέλου ασφαλείας για να βοηθήσει τις χώρες να αντιμετωπίσουν τις δυσμενείς επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Για το λόγο αυτό, ένας βασικός στόχος των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων των διαδικασιών δανεισμού από το Ταμείο είναι η δημιουργία πιο αποτελεσματικών χρηματοοικονομικών εργαλείων για την πρόληψη των κρίσεων. Το Δ.Ν.Τ. δεν είναι μια τράπεζα ανάπτυξης και, σε αντίθεση με την Παγκόσμια Τράπεζα και άλλους οργανισμούς ανάπτυξης, δεν χρηματοδοτεί έργα.

1.8.1 Δανεισμός για οικονομική σταθερότητα

¹² IMF, *Technical Assistance* [Available at: <http://www.imf.org/external/about/techasst.htm>]

Σύμφωνα με το άρθρο I του Καταστατικού του Δ.Ν.Τ. σκοπός του δανεισμού από το Δ.Ν.Τ. είναι "... να προσδώσει την εμπιστοσύνη στα μέλη του μεταφέροντας τους γενικούς πόρους του Ταμείου προσωρινά στη διάθεσή τους υπό επαρκείς εγγυήσεις, παρέχοντάς τους έτσι την ευκαιρία να διορθώσουν διαπιστωμένες ενδεχόμενες λανθασμένες ρυθμίσεις στο ισοζύγιο πληρωμών τους χωρίς να καταφεύγουν σε μέτρα καταστροφικά για την εθνική ή διεθνή ευημερία."¹³

Στην πράξη, ο σκοπός του δανεισμού του Δ.Ν.Τ. έχει αλλάξει δραματικά από τότε που δημιουργήθηκε ο οργανισμός. Με την πάροδο του χρόνου, η οικονομική βοήθεια του Δ.Ν.Τ. έχει εξελιχθεί από βοήθεια προς τις χώρες να αντιμετωπίσουν τις βραχυπρόθεσμες εμπορικές ανάγκες τους σε υποστήριξη και επίλυση ενός ευρέως φάσματος προβλημάτων στο ισοζύγιο πληρωμών που προκύπτουν από τους όρους των εμπορικών κρίσεων, φυσικές καταστροφές, καταστάσεις που έπονται των πολεμικών συγκρούσεων, την αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, και τις τραπεζικές και νομισματικές κρίσεις.

Σήμερα, ο δανεισμός μέσω του Δ.Ν.Τ. εξυπηρετεί τρεις βασικούς σκοπούς.

Πρώτον, μπορεί να εξομαλύνει την προσαρμογή σε διάφορες κρίσεις, βοηθώντας μια χώρα μέλος να αποφεύγει την ανάρμοστη οικονομική προσαρμογή ή τη χρεοκοπία, γεγονός που θα ήταν εξαιρετικά επώδυνο, τόσο για την ίδια τη χώρα και, ενδεχομένως, για άλλες χώρες μέσω των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών παράπλευρων συνεπειών.

Δεύτερον, τα προγράμματα του Δ.Ν.Τ. βοηθούν να ενεργοποιηθούν άλλες μορφές χρηματοδότησης, δρώντας ως καταλύτης για άλλους δανειστές. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το πρόγραμμα του Ταμείου μπορεί να χρησιμεύσει ως ένα ισχυρό στοιχείο ότι μια χώρα έχει υιοθετήσει ορθές πολιτικές, ενισχύοντας την αξιοπιστία της πολιτικής της και την αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών.

Τρίτον, ο δανεισμός του Δ.Ν.Τ. μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη των κρίσεων. Η εμπειρία είναι σαφής: οι κρίσεις ύπαρξης κεφαλαίων συνήθως προκαλούν σημαντικό κόστος για τις χώρες που τις υπόκεινται αλλά και σε άλλες χώρες με τις οποίες συναλλάσσονται. Ο

¹³ IMF, *Statute of the Administrative Tribunal of the International Monetary Fund* [Available at: https://www.imf.org/external/imfat/statute.htm#statute_1]

καλύτερος τρόπος για την καταπολέμηση του εν λόγω προβλήματος είναι η επίλυση του εν τη γενέσει του, πριν εξελιχθεί σε μια εκτεταμένη κρίση.

1.8.2 Προϋποθέσεις δανεισμού

Όταν μια χώρα-μέλος προσεγγίσει το Δ.Ν.Τ. για χρηματοδότηση, μπορεί να είναι (κοντά) σε κατάσταση οικονομικής κρίσης, συνήθως με την αξία του εθνικού νομίσματος σε χαμηλά επίπεδα στις αγορές συναλλάγματος, περιορισμένα αποθέματα, οικονομική δραστηριότητα σε στασιμότητα ή πτώση και ένα μεγάλο αριθμό των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών σε ύφεση. Στη συγκεκριμένη δύσκολη οικονομική συγκυρία, σκοπός του Δ.Ν.Τ. είναι να προστατευτούν οι πιο ευάλωτες χώρες σε μια κρίση. Το Δ.Ν.Τ. έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι οι όροι που συνδέονται με εκταμιεύσεις δανείων επικεντρώνονται και είναι κατάλληλα προσαρμοσμένοι στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πολιτικών και των θεμελιωδών οικονομικών μεγεθών των μελών. Για το σκοπό αυτό, το Δ.Ν.Τ. συζητά με τη χώρα τις οικονομικές πολιτικές που αναμένεται να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει πιο αποτελεσματικά. Το Δ.Ν.Τ. και η κυβέρνηση συμφωνούν σε ένα πρόγραμμα πολιτικών που αποσκοπούν στην επίτευξη συγκεκριμένων ποσοτικοποιημένων στόχων για την υποστήριξη των γενικών σκοπών του οικονομικού προγράμματος. Για παράδειγμα, η χώρα μπορεί να δεσμευτεί για τους δημοσιονομικούς στόχους ή στόχους που άπτονται της συναλλαγματικής της ισοτιμίας.

Τα δάνεια συνήθως εκταμιεύονται σε μια σειρά από δόσεις κατά τη διάρκεια του προγράμματος, με κάθε δόση να εξαρτάται από τους στόχους που θέτονται και ικανοποιούνται. Τα προγράμματα έχουν συνήθως διάρκεια έως και τρία έτη, ανάλογα με τη φύση των προβλημάτων της χώρας, αλλά μπορεί να ακολουθούνται από επόμενα προγράμματα, αν χρειαστεί. Η κυβέρνηση περιγράφει τις λεπτομέρειες του οικονομικού προγράμματος της σε μια "επιστολή προθέσεων" στον Διευθύνοντα Σύμβουλο του Δ.Ν.Τ.. Οι επιστολές μπορούν να αναθεωρηθούν, αν αλλάξουν οι συνθήκες.

Για τις χώρες που βρίσκονται σε κρίση, τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. παρέχουν συνήθως μόνο ένα μικρό μέρος των πόρων που απαιτούνται για τη χρηματοδότηση του ισοζυγίου πληρωμών τους. Παράλληλα, λόγω της ταυτόχρονης οικονομικής βοήθειας και του ελέγχου της υλοποίησης μεταρρυθμιστικών αλλαγών, τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. σηματοδοτούν ότι η οικονομική πολιτική μιας χώρας συμβάλλει στην οικονομική εξυγίανση της, γεγονός που καθισχύζει τους επενδυτές, βοηθώντας την εύρεση πρόσθετης χρηματοδότησης από άλλες πηγές.¹⁴

1.9 Ένα «νέο Δ.Ν.Τ.» γεννιέται.

Τον Ιούλιο του 2014, οι ηγέτες των χωρών BRICS ανακοίνωσαν τη συμφωνία τους για τη δημιουργία μιας «Νέας Τράπεζα Ανάπτυξης» (N.D.B.), η οποία είναι το αποτέλεσμα της δυσaréσκείας τους σχετικά με το επίπεδο συνεργασίας τους με την Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, και το ρόλο του δολαρίου στο παγκόσμιο νομισματικό σύστημα. Οι BRICS κατέχουν το 11% των ψήφων στο Δ.Ν.Τ., παρότι αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 20% της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας. Παράλληλα, το Κογκρέσο των Η.Π.Α. αρνείται να επικυρώσει τη συμφωνία που επιτεύχθηκε το 2010 για να διορθώσει αυτήν την ασύμμετρη κατάσταση.

Εν τω μεταξύ, το μερίδιο του δολαρίου στα παγκόσμια συναλλαγματικά αποθέματα παραμένει πάνω από το 60%, ενώ το 85% των παγκόσμιων συναλλαγών σε συνάλλαγμα περιλαμβάνει δολάρια. Δεδομένης της απροθυμίας των χωρών να συμφωνήσουν σε μία ανώτατη «πιστωτική γραμμή», οι κεντρικές τράπεζες αναζητώντας δολάρια, μπορούν να τα προμηθευτούν μόνο από την παγκόσμια τράπεζα, τα αποθέματα της οποίας, ως επέδειξε η κρίση του 2008 δεν είναι δεδομένα.

Έτσι, η δυσaréσκεια των χωρών BRICS με το status quo οδήγησε στην ανακοίνωση της δημιουργίας της N.D.B.. Οι BRICS, και οι αναπτυσσόμενες χώρες γενικά, έχουν σημαντικές ανάγκες υποδομών. Ταυτόχρονα, η Κίνα, παρότι δεν έχει έλλειμμα υποδομών, έχει μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες που αναζητούν την ευκαιρία να αναλάβουν έργα στο

¹⁴ IMF, *Lending by the IMF* [Available at: <http://www.imf.org/external/about/lending.htm>]

εξωτερικό. Ως εκ τούτου, τα κίνητρα των μελλοντικών πιστωτών και των δανειοληπτών της N.D.B. είναι ευθυγραμμισμένα.

Η N.D.B., με αρχικό κεφάλαιο \$100 δις, ποσό πολύ μικρό σχετικά με τις παγκόσμιες ανάγκες σε υποδομές, αποτελεί μικρό μέγεθος για τα διεθνή οικονομικά δεδομένα. Παράλληλα ωστόσο, η N.D.B. θα έχει ρόλο δανειστή σε χώρες μέλη με διαρθρωτικά προβλήματα και προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών. Σε αυτή την περίπτωση, σε αντίθεση με τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης, τα κίνητρα των πιθανών δανειστών δεν είναι ευθυγραμμισμένα με αυτά των δανειοληπτών.

Η N.D.B. αποτελεί μια πρωτοβουλία που πιθανόν να απεξαρτήσει ορισμένες χώρες από το Δ.Ν.Τ και να τις προσδέσει σε έναν πιο ελεγχόμενο από τις ίδιες μηχανισμό. Η δημιουργία της δεν έχει μόνο συμβολικό χαρακτήρα αλλά παράλληλα καταδεικνύει τη σημερινή αδυναμία του Ταμείου να ανταποκριθεί πλήρως στις απαιτήσεις τόσο των δανειστών όσο και των δανειζόμενων από αυτό χωρών.¹⁵

1.10 Ανακεφαλαίωση

Από την περίοδο σύστασης του Δ.Ν.Τ. έως σήμερα ο κόσμος άλλαξε δραματικά και έτσι, εκ των πραγμάτων, και ο τρόπος «σκέψης» και λειτουργίας του Ταμείου άλλαξε. Πλέον, αντί για τη χρηματοδότηση βιομηχανοποιημένων χωρών, με σκοπό την παγκόσμια ανάπτυξη, το Ταμείο χρηματοδοτεί χώρες με προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών ώστε να προστατευθεί η διεθνής κοινότητα από ένα πιθανό ντόμινο οικονομικών επιπτώσεων.

Οι αυξημένες ανάγκες χρηματοδότησης των μελών του, ιδιαίτερα την περίοδο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη της επέκτασης της συνεργασίας του Ταμείου με τους πιστωτές του ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν οι

¹⁵ Eichengreen Barry, *Do the BRICS need their own development bank ?*, The Guardian, 14 August 2014, [Available at: <http://www.theguardian.com/business/2014/aug/14/brics-development-bank-imf-world-bank-dollar>]

προϋποθέσεις αυξημένης παρακολούθησης των τεχνικών προδιαγραφών και προϋποθέσεων υπό τις οποίες χρηματοδοτείται μία χώρα.

Οι σύγχρονες παγκόσμιες οικονομικές ανάγκες, η πολυπλοκότητα του διεθνούς συστήματος συναλλαγών και η πληθώρα των διεθνών δρώντων υποχρεώνει το Ταμείο στη συνεργασία του με λοιπούς φορείς αλλά και ταυτόχρονα στον σαφή διαχωρισμό του ρόλου του από λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΜΕ ΤΟ Δ.Ν.Τ.

2.1 Εισαγωγή

Η οικονομία της Αιγύπτου ήταν μια κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία υπό την προεδρία του Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ. Στη δεκαετία του 1990, πραγματοποιήθηκε πλήθος μεταρρυθμίσεων υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, οι οποίες σε συνδυασμό με τη μαζική ελάφρυνση του εξωτερικού χρέους που προέκυψε από τη συμμετοχή της Αιγύπτου στον Πόλεμο του Κόλπου, βοήθησαν την Αίγυπτο να βελτιώσει τις μακροοικονομικές της επιδόσεις. Από το 2000, ο ρυθμός των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένης της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, της φορολογίας, των εκτεταμένων ιδιωτικοποιήσεων και της δημιουργίας νέας νομοθεσίας για τη λειτουργία των επιχειρήσεων, ήταν στοιχεία που βοήθησαν την Αίγυπτο να πορευθεί σε μια διαδρομή περισσότερο προσανατολισμένη στην ανάπτυξη της οικονομικής πτυχής της, γεγονός που επέφερε σημαντική αύξηση των ξένων επενδύσεων. Οι μεταρρυθμίσεις και οι πολιτικές αυτές ενίσχυσαν τα μακροοικονομικά αποτελέσματα, επιφέροντας ανάπτυξη η οποία ανερχόταν κατά μέσο όρο σε 5% ετησίως.

Παρόλα αυτά, σε κοινωνικό επίπεδο, η κυβέρνηση απέτυχε στη δίκαιη διανομή του προϊόντος του παραγόμενου πλούτου, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει βελτίωση των οικονομικών συνθηκών της ευρείας βάσης του αιγυπτιακού πληθυσμού, με χαρακτηριστική ένδειξη το αυξανόμενο πρόβλημα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης των νέων ηλικίας έως 30 ετών.

Στις αρχές του 2011, μια διαμαρτυρία της νεολαίας που απαιτούσε περισσότερες πολιτικές ελευθερίες, καταπολέμηση της διαφθοράς και παροχή βελτιωμένων συνθηκών διαβίωσης, η οποία επεκτάθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, ανάγκασε τον πρόεδρο Μουμπάρακ να παραιτηθεί στις 11 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους. Μετά τις διαδηλώσεις, τα συναλλαγματικά αποθέματα μειώθηκαν από 36.000

εκατομμύρια δολάρια τον Δεκέμβριο του 2010 σε 16.300 εκατομμύρια τον Ιανουάριο του 2012, οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα της Αιγύπτου και παρουσιάστηκε σημαντική επιδείνωση των χρηματοοικονομικών μεγεθών.

Εν μέσω της μακρόχρονης πολιτικής αναταραχής, η χώρα βιώνει την πιο επώδυνη οικονομική περίοδο από το 1930 και έπειτα.¹⁶ Η οικονομική ανάπτυξη της Αιγύπτου επηρεάστηκε σημαντικά, έχοντας ως βασικά χαρακτηριστικά της το υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και το υψηλό δημόσιο χρέος (εσωτερικό και εξωτερικό). Οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης των τελευταίων ετών τροφοδότησαν την κοινωνική απογοήτευση, κυρίως λόγω της σημαντικής αύξησης της ανεργίας (ιδιαίτερα όσο αφορά την ανεργία των νέων)¹⁷ και της φτώχειας¹⁸.

Η Αίγυπτος, από τις αρχές του 2011 και έπειτα λειτουργεί υπό μια διαδικασία συνεχούς πολιτικής μετάβασης. Μετά την αποπομπή του προέδρου Μουμπάρακ το Φεβρουάριο του 2011, οι βουλευτικές και προεδρικές εκλογές που διεξήχθησαν ανέδειξαν νέο Πρόεδρο τον Mohammed Morsi με σχεδόν το 52% των ψήφων. Παράλληλα, το Δεκέμβριο του 2012, με δημοψήφισμα που διεξήχθη, υπερψηφίστηκε το νέο Σύνταγμα της Αιγύπτου, ενώ τον Ιούνιο του 2013 ξεκίνησαν νέες διαδηλώσεις με σκοπό, αυτή τη φορά, την αποπομπή του Προέδρου Morsi. Με τις διαδηλώσεις αυτές και μετά από τελεσίγραφο διάρκειας 48 ωρών από το Ανώτατο Συμβούλιο Ενόπλων Δυνάμεων της Αιγύπτου, η κυβέρνηση Morsi παραιτήθηκε και την εξουσία ανέλαβε η στρατιωτική ηγεσία της χώρας. Ο νέος προσωρινός Πρόεδρος της Αιγύπτου διορίστηκε από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, ενώ το Σύνταγμα του 2012 τέθηκε σε αναστολή. Ο προσωρινός Πρόεδρος εξέδωσε χρονοδιάγραμμα για την πολιτική μετάβαση και όρισε προσωρινή κυβέρνηση. Με το δημοψήφισμα του Φεβρουαρίου 2014 εγκρίθηκε το νέο Σύνταγμα της χώρας, το προσωρινό υπουργικό συμβούλιο παραιτήθηκε και σχηματίστηκε νέα προσωρινή κυβέρνηση με σκοπό της την οργάνωση ελεύθερων εκλογών.

¹⁶ Kingsley Patrick, *Egypt suffering worst economic crisis since 1930*, The Guardian, 16 May 2013, [Available at: <http://www.theguardian.com/world/2013/may/16/egypt-worst-economic-crisis-1930s>]

¹⁷ Sudirman Nasir, *Youth unemployment and youth revolution*, The Jakarta Post, 1 March 2011, [Available at: <http://www.thejakartapost.com/news/2011/02/28/youth-unemployment-and-youth-revolution.html>]

¹⁸ Saleh Amira, *Govt: Poverty rate up 2%*, Egypt Independent, 29 October 2011 [Available at: <http://www.egyptindependent.com//news/govt-poverty-rate-2>]

Στη δίνη του πλήθους των πολιτικών μεταβολών και λόγω των οικονομικών προβλημάτων, η Αίγυπτος αιτήθηκε εκ νέου χρηματοδότηση από το Δ.Ν.Τ. Ωστόσο, το αρνητικά διακεείμενο λαϊκό αίσθημα, οι σημαντικές προϋποθέσεις που έθετε το Ταμείο για τη χρηματοδότηση της Αιγύπτου που θα επηρέαζαν κοινωνικά κεκτημένα των χαμηλότερων εισοδηματικά στρωμάτων και παράλληλα η διάθεση τρίτων πηγών, γειτονικών κρατών, να χρηματοδοτήσουν την Αίγυπτο, ήταν στοιχεία που δεν επέτρεψαν την υλοποίηση της εν λόγω συμφωνίας.¹⁹

2.2 Η οικονομία της Αιγύπτου έως το 2012

2.2.1 Μακροοικονομικά μεγέθη

Η Αίγυπτος, τα έτη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (2007 και έπειτα) είχε καταφέρει να πετύχει σημαντική πρόοδο στα ονομαστικά οικονομικά της μεγέθη τόσο σε απόλυτα νούμερα, όσο και σε σχέση με τους παγκόσμιους ρυθμούς ανάπτυξης, κυρίως στους κλάδους της ενέργειας, των κατασκευών και του τουρισμού, ανάπτυξη σημαντικά μεγαλύτερη όσο αφορά τη σύγκριση της με αυτή των γειτονικών της κρατών.

Χαρακτηριστικότερο στοιχείο όλων είναι ο ρυθμός ανάπτυξης της Αιγύπτου έως και τα γεγονότα της 25^{ης} Ιανουαρίου 2011, ο οποίος ανήλθε σε 7,2% την περίοδο 2007-2008, σε 4,7% την περίοδο 2008 – 2009 και σε 5,1% την περίοδο 2009-2010, ενώ την ίδια περίοδο οι προβλέψεις για τα δύο επόμενα έτη προ-υπολόγιζαν ρυθμούς ανάπτυξης περίπου 7%, από τους μεγαλύτερους ρυθμούς παγκοσμίως. Παρόλα αυτά, ο ρυθμός ανάπτυξης το 2011 και το 2012 παρουσίασε σημαντική μείωση, και ανήλθε σε 1,9% και 2,2% αντίστοιχα.

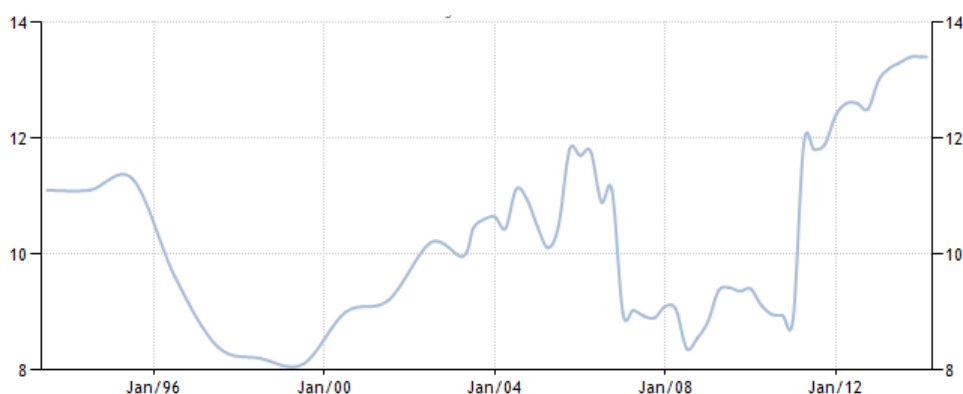
¹⁹ The World Bank, *Egypt Overview*, 17 March 2014, [Available at: <http://www.worldbank.org/en/country/egypt/overview>]

Αντίστοιχη πορεία σταθερότητας ή βελτίωσης παρουσίασαν όλοι οι σημαντικοί μακροοικονομικοί δείκτες της Αιγυπτιακής οικονομίας έως και το 2011, ενώ σημαντική επιδείνωση παρουσιάστηκε τα επόμενα έτη²⁰.

Η ανεργία από ποσοστά 8,7% – 9,4% που παρουσίασε την περίοδο 2008 – 2010, αυξήθηκε σε 12% το 2011 και 12,7% το 2012.

Διάγραμμα 2.1

Η ανεργία στην Αίγυπτο (ποσοστό), 1994 – 2014

Πηγή: www.tradingeconomics.com/egypt/unemployment-rate

Αντίστοιχα, το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου διογκώθηκε από 24,8 δις δολάρια (μ.ο. περιόδου 2008-2010) σε 27,1 δις δολάρια το 2011 και 31,7 δις δολάρια το 2012.

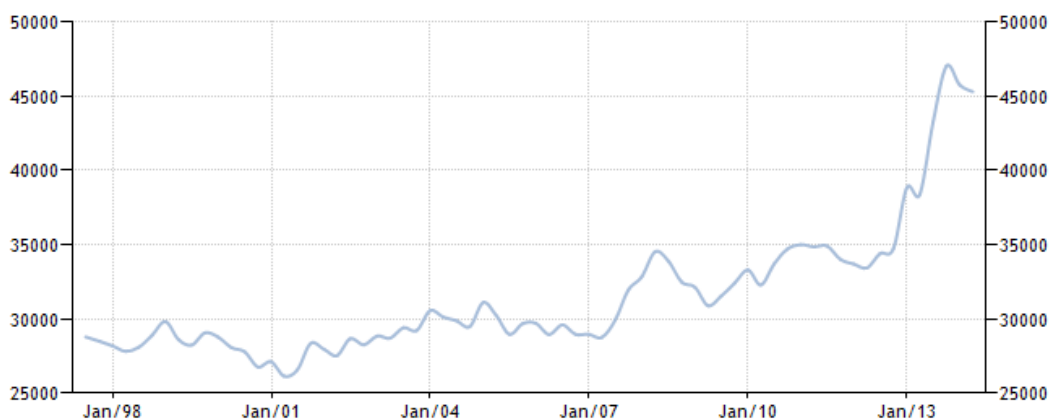
Χαρακτηριστικότεροι όλων είναι οι δείκτες των άμεσων ξένων επενδύσεων, οι οποίες μειώθηκαν από 9,36 δις δολάρια (μ.ο. περιόδου 2008 – 2010) σε 2,2 δις δολάρια το 2011 και 2,1 δις δολάρια το 2012, και του εσωτερικού χρέους, το οποίο από το 2008 έως το 2012 αυξήθηκε κατά 101%, διαμορφούμενο από 478,8 δις δολάρια το 2008 σε 990,5 δις δολάρια το 2012. Αντίστοιχες παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν για τη μείωση των συναλλαγματικών

²⁰ Arab Republic of Egypt, Financial Statement Of The State's General Budget For FY2013/2014, Cairo 2013, p.9 [Available at: <http://www.mof.gov.eg/MOFGallerySource/English/Budget2013-2014/Financial-statement2013-2014.pdf>]

αποθεμάτων, την αύξηση των μεταναστευτικών εμβασμάτων, την αύξηση του εξωτερικού χρέους και τη σημαντική μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας²¹.

Διάγραμμα 2.2

Το εξωτερικό χρέος της Αιγύπτου (δισ δολάρια), 1998 – 2013

Πηγή: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/external-debt>

2.2.2 Κλαδικά στοιχεία

Οι κλάδοι στους οποίους η Αίγυπτος οφείλει τη σημαντική ανάπτυξη της τα τελευταία έτη, ακόμα και τα έτη 2011 – 2012 οπότε και παρουσιάστηκε εκ νέου ανάπτυξη (αν και σημαντικά περιορισμένη σχετικά με αυτή των προηγούμενων ετών) είναι ο κλάδος της ενέργειας, ο τουρισμός, η γεωργία, οι μεταφορές, ενώ σημαντικά έσοδα αντλούνται από τη διώρυγα του Σουέζ, η αύξηση των οποίων το 2011 ήταν η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση σχετικά με όλους τους υπόλοιπους τομείς εσόδων, αφού ανήλθε σε 11% (έναντι 2,8% της γεωργίας, 4,5% της ενέργειας, 2% των μεταφορών και μείωσης 6% του τουρισμού το ίδιο έτος).

²¹ The World Bank, *Egypt Data*, [Available at: <http://data.worldbank.org/country/egypt-arab-republic>]

2.2.3 Οι οικονομικές σχέσεις με λοιπές χώρες

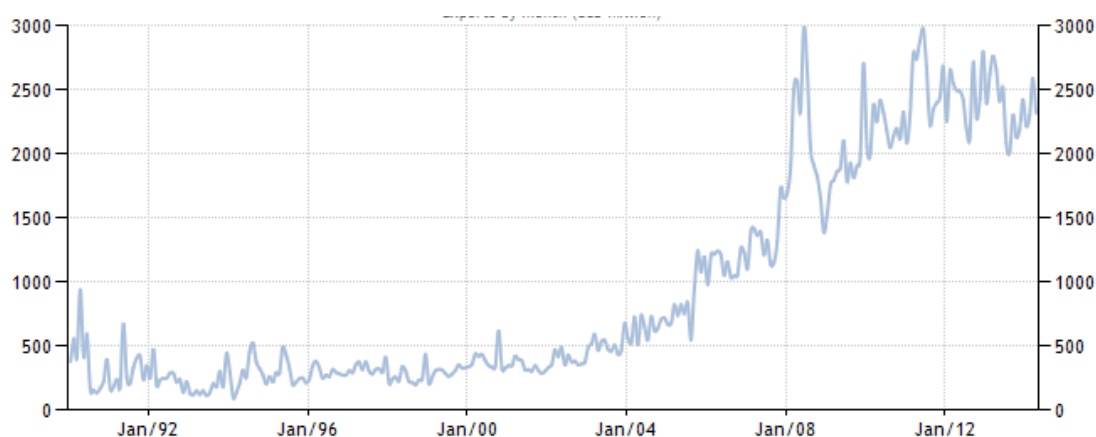
Οι εξαγωγές της Αιγύπτου ανήλθαν σε 29,4 δις δολάρια το 2008, σε 25,2 δις δολάρια το 2009, σε 23,9 δις δολάρια το 2010, σε 27 δις δολάρια το 2011 και σε 27 δις δολάρια το 2012.

Με στοιχεία του 2012, οι εξαγωγές αυτές κατευθύνονται σε ποσοστό 9,2% στην Ιταλία, σε ποσοστό 7,8% στην Ινδία, 6,5% στη Σαουδική Αραβία, 5,5% στις ΗΠΑ και σε μικρότερα του 5% ποσοστά προς Τουρκία, Λιβύη, Τροφοδοσία πλοίων, Γαλλία, Ισπανία και Ιαπωνία. Συγκριτικά με προηγούμενα έτη, το 2012 οι Αιγυπτιακές εξαγωγές προς την Ισπανία παρουσίασαν μείωση 22,5%, προς την Ιταλία μείωση 13,27%, προς τη Γαλλία μείωση 10,63%, προς την Ινδία μείωση 9,7%, ενώ αντιθέτως παρατηρήθηκε αύξηση στις εξαγωγές προς την Ιαπωνία (176,8%), τη Λιβύη (157,6%) και τις ΗΠΑ (25,63%).

Οι εξαγωγές αυτές αφορούν κυρίως πετρέλαιο (11,1%), φυσικό αέριο (7,2%), diesel (6,05%), χρυσό (4,8%), λάδια (3%) και νωπά πορτοκάλια (1,6%).

Διάγραμμα 2.3

Οι εξαγωγές της Αιγύπτου (δισ δολάρια), 1990 – 2013

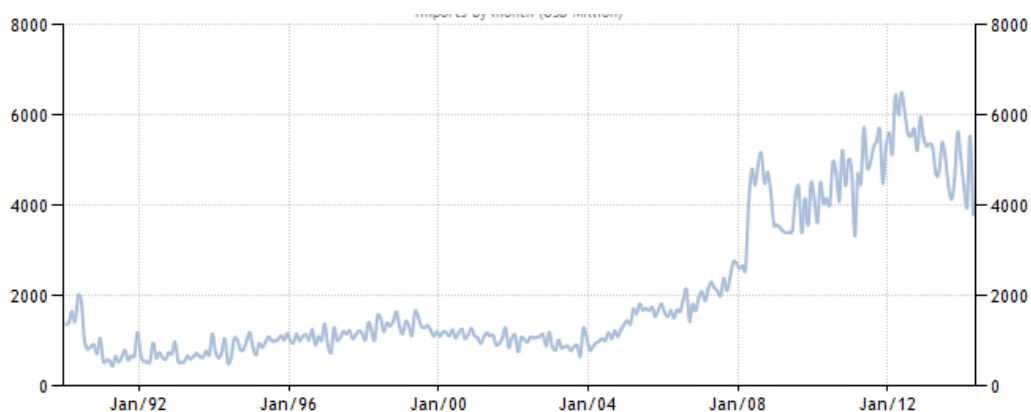
Πηγή: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/exports>

Οι εισαγωγές της Αιγύπτου, ανερχόμενες σε 58,7 δις δολάρια το 2012, προήλθαν κατά 9,8% από την Κίνα, κατά 7,9% από τις Η.Π.Α., κατά 6,9% από τη Γερμανία, κατά 5,9% από τη Ρωσία, κατά 5,8% από την Ουκρανία, κατά 5,1% από την Ιταλία και την Τουρκία και σε μικρότερα ποσοστά από τη Βραζιλία, τη Σαουδική Αραβία και το Κουβέιτ. Συγκριτικά με προηγούμενα έτη, μείωση παρουσίασαν οι εισαγωγές από τις Η.Π.Α. (16,79%), ενώ αύξηση παρουσίασαν οι εισαγωγές από την Ουκρανία (102,62%), τη Ρωσία (55,73%), την Τουρκία (33,19%) και τη Βραζιλία (21,65%).

Οι εισαγωγές αυτές αφορούν κυρίως diesel (9,11%), σκληρό σιτάρι (5,72%), πετρέλαιο (4,97%), υγροποιημένο βουτάνιο (3,78%), κίτρινο καλαμπόκι (3,34%), ημικατέργαστα προϊόντα σιδήρου (2,7%), οχήματα (2,03%), χάλυβα (1,85%), βενζίνη αεροπλάνων (1,82%), φάρμακα (1,81%), σόγια (1,11%), ξυλεία (1%), κρέας και χαλκό.

Διάγραμμα 2.4

Οι εισαγωγές της Αιγύπτου (δισ δολάρια), 1990 – 2013

Πηγή: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/imports>

2.3 Η επιρροή των γεγονότων της 25^{ης} Ιανουαρίου 2011 σε οικονομικό επίπεδο.

Την 25^η Ιανουαρίου 2011 στην Αίγυπτο πραγματοποιήθηκε εξέγερση με αφορμή την αμφισβήτηση της νομιμότητας του εκδοθέντος εκλογικού αποτελέσματος των εκλογών που διεξήχθησαν στα τέλη του 2010 και αιτία αφενός τη λαϊκή βούληση για απομάκρυνση του Χ. Μουμπάρακ από την εξουσία την οποία κατείχε τα τελευταία 30 έτη και αφετέρου τη διενέργεια μεταρρυθμίσεων σε εσωτερικό επίπεδο και την αλλαγή εξωτερικής πολιτικής. Οι διαδηλώσεις που ακολούθησαν είχαν εκτός από πολιτικό – κοινωνικό αντίκτυπο και οικονομική επιρροή λόγω του περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας, την παύση λειτουργίας ορισμένων επιχειρήσεων, την απότομη αύξησης της ανεργίας²², τη δυσχερή μεταφορά προϊόντων λόγω της διακοπής κυκλοφορίας σε μεγάλο τμήμα του οδικού δικτύου και την έντονη μεταναστευτική τάση μεγάλου τμήματος του πληθυσμού, αισθανόμενο το φόβο για την προσωπική του ασφάλεια.²³

Το Χρηματιστήριο του Καΐρου παρουσίασε σημαντική πτώση από τον Ιανουάριο του 2011 και έπειτα²⁴, ενώ διέκοψε τη λειτουργία του από την 28^η Ιανουαρίου έως την 23^η Μαρτίου του ίδιου έτους. Διεθνείς οίκοι αξιολόγησης επιδείνωσαν τη βαθμολογία πιστοληπτικής ικανότητας της Αιγύπτου κατά μία ή δύο βαθμίδες κατά περίπτωση.²⁵ Μακροοικονομικοί παράγοντες επιδεινώθηκαν σημαντικά (ανεργία, τουρισμός, συναλλαγματικά αποθέματα), ενώ η συναλλαγματική ισοτιμία αιγυπτιακής λίρας – δολαρίου ήταν την 5/2/2011 στο χαμηλότερο κλάσμα της εξαετίας (1 : 5,96).

²² Newsmax, *Egypt's Poverty, Unemployment, Push Youths to Breaking Point*, Newsmax, 31 January 2011, [Available at: <http://www.newsmax.com/Newsfront/Egypt-poverty-unemployment-unrest/2011/01/31/id/384555/>]

²³ International Organization for Migration, *Rapid Assessment of the Impact of the January 25 Events on Migrants in Cairo*, I.O.M., February 2011, p.5 [Available at: http://www.migration4development.org/sites/m4d.emakina-eu.net/files/iom_rapid_assessment_of_the_impact_of_the_january_25_events_on_migrants_in_cairo.pdf]

²⁴ Bloomberg, *Egyptian EGX*, [Available at: <http://www.bloomberg.com/quote/CASE:IND/chart>]

²⁵ Daragahi Borzou, *S&P cuts Egypt's credit rating again amid fiscal health fears*, Financial Times, 9 May 2013.

Ως άμεσο μέτρο προστασίας των επενδυτών και προσπάθειας επαναφοράς της πρότερης κατάστασης, η κεντρική Τράπεζα της Αιγύπτου εγγυήθηκε τις τραπεζικές καταθέσεις και όρισε ανώτατο όριο αναλήψεων για την αποτροπή έλλειψης ρευστότητας.

2.4 Η σχέση της Αιγύπτου με το Δ.Ν.Τ. από το 1980 και έπειτα.

Από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα, η Αίγυπτος έχει αιτηθεί τέσσερα οικονομικά προγράμματα (και έχει συμμετάσχει σε τρία από αυτά) που υποστηρίχθηκαν οικονομικά από το Δ.Ν.Τ., συνολικού ύψους 1.155.800.000 SDR (ή 161,6 εκ. δολάρια, ως συναλλαγματική ισοτιμία 23/6/14). Ωστόσο, μόνο περίπου το 20% του διαθέσιμου ποσού πράγματι εκταμιεύθηκε (263.200.000 SDR), αφού το υπόλοιπο ποσό αφορούσε αναχρηματοδότηση υφιστάμενων οφειλών που προέκυπταν από τρέχουσες οικονομικές υποχρεώσεις από τη λήξη εκδοθέντων ομολόγων.

Το 1988, η Αίγυπτος και το Ταμείο κατέληξαν σε συμφωνία χρηματοδότησης ποσού 250 εκ. SDR. Σκοπός ήταν η συμβολή στην αποπληρωμή των καθυστερούμενων δανειακών οφειλών και η ολοκλήρωση διαρθρωτικών αλλαγών, η αδυναμία υλοποίησης των οποίων προέκυπτε από τον υψηλό πληθωρισμό. Στα πλαίσια του εν λόγω προγράμματος, οι «καθαρές» εκταμιεύσεις ανήλθαν σε 116 εκατ. SDR.

2.4.1 Το αποτυχημένο “success story” της δεκαετίας του ’90.

Μπορεί όμως η Αίγυπτος να θεωρηθεί «success story» για το Δ.Ν.Τ. τη δεκαετία του ’90; Ορισμένοι επιχειρηματολογούν πως ναι.²⁶ Στην πραγματικότητα, η οικονομία της

²⁶ Pfeifer Karen, How Tunisia, Morocco, Jordan and Even Egypt Became IMF "Success Stories" in the 1990s, April 1999, [Available at: <http://www.merip.org/mer/mer210/how-tunisia-morocco-jordan-even-egypt-became-imf-success-stories-1990s>]

Αιγύπτου τη δεκαετία του '90 άλλαξε. Δεν άλλαξε ωστόσο μόνο ως προς τη βελτίωση των ονομαστικών μεγεθών της αλλά κυρίως ως προς τη δομή και τα συστατικά στοιχεία της. Διότι ενώ τα δημοσιονομικά ελλείμματα συρρικνώθηκαν, η πρωτεύουσα της χώρας έχανε τον παραδοσιακό χαρακτήρα της. Το Κάιρο έγινε σύγχρονο, γεμάτο πλέον από ηλεκτρονικές διαφημίσεις, οπτικές ίνες, θεματικά πάρκα, γήπεδα γκολφ και εμπορικά κέντρα. «The Egypt of my desires».²⁷ Σε λιγότερο από πέντε χρόνια η έκταση του Καΐρου διπλασιάζεται από νεόδμητες οικοδομές, προϊόν της προσέλκυσης νέων κεφαλαίων. Το 1996, ο Πρόεδρος Μουμπάρακ ανακοινώνει την αναβίωση του σχεδίου για την κατασκευή τεχνητής κοιλάδας, προερχόμενης από την εκμετάλλευση των υδάτων της λίμνης Νάσερ για την άρδευση δύο εκατομμυρίων στρεμμάτων ερήμου! Ο αρχικός στόχος της δημοσιονομικής εξυγίανσης και της αύξησης των εξαγωγών μετατράπηκε σε επιδότηση των πάσης φύσεως και πάσης δραστηριότητας ξένων κεφαλαίων. Πλέον η Αίγυπτος έχει αλλάξει. Όχι μόνο ως προς τα οικονομικά της μεγέθη αλλά και ως προς τη δομή της οικονομίας και της κοινωνίας της. Η ανάπτυξη που παρατηρήθηκε ήταν ανάπτυξη για λίγους. Βασική αιτία της προσέλκυσης των νέων κεφαλαίων ήταν η απόλυτη διευκόλυνση τους από το κράτος και η σημαντική συρρίκνωση των μισθών. Ένα γεύμα στα McDonald's κοστίζει περισσότερο από το μέσο μεροκάματο, ενώ ένας δάσκαλος είχε μισθό λιγότερο από δύο δολάρια ημερησίως. Το ποσοστό των ανθρώπων που ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας αυξήθηκε (σε καιρό ανάπτυξης) κατά 40%, αυξάνοντας τις ανισότητες. Πλέον, παρότι ορισμένοι οικονομικοί δείκτες βελτιώθηκαν, οι έντονες και απότομες μεταβολές σε συνδυασμό με τον πλήρη έλεγχο του κράτους από ένα δικτατορικό καθεστώς δημιούργησαν προβλήματα τα οποία θα έβρισκε η Αίγυπτος μπροστά της μερικά χρόνια μετά: της ελευθερίας του τύπου, της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, της οικονομικής ανόδου της μεσαίας τάξης και της δημιουργίας μιας κοινωνίας ίσων ευκαιριών για τους πολίτες της. Με δυο κουβέντες, το επονομαζόμενο από το Δ.Ν.Τ. «success story» της Αιγύπτου της δεκαετίας του '90, δεν απεικονιζόταν με τον ίδιο τρόπο στην πλειονότητα της κοινωνίας της.²⁸

²⁷ Murphy Joelle Alessandra , “The nationalist neoliberalism of your desires: The case of Egypt”, Brown University, April 2010 [Available at: <http://devl1980.files.wordpress.com/2011/09/final-thesis-jmurphy-april-14-bw.pdf>]

²⁸ Mitchell Timothy, “Dreamland: The Neoliberalism of Your Desires”, [Available at: <http://www.merip.org/mer/mer210/dreamland-neoliberalism-your-desires>]

Σε απόλυτα μεγέθη, την περίοδο 1991-93, πραγματοποιήθηκε πρόσθετη χρηματοδότηση ποσού 234,4 εκ. SDR. Το ποσό αυτό χορηγήθηκε υπό το πρίσμα των αυξανόμενων ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο εξαιτίας των μειωμένων καθαρών εισροών και της περιορισμένης εξωτερικής χρηματοδότησης, δημιούργησε ανησυχία για την ικανότητα της Αιγύπτου να χρηματοδοτήσει τόσο τις εισαγωγές τροφίμων όσο και την υποχρέωση εξυπηρέτησης του χρέους της.

Τέλος, από το 1996 έως το 1998, η Αίγυπτος συμμετείχε σε πρόγραμμα χρηματοδότησης επιπλέον 271,4 εκ. SDR, το οποίο ωστόσο, τελικώς δεν εκταμιεύθηκε. Παρόλα αυτά, με δεδομένη την ανάληψη και υλοποίηση υποχρεώσεων που ανέλαβε η χώρα, σύμφωνα με την πολιτική διαβούλευση και τεχνική βοήθεια του Ταμείου, πέτυχε τη μείωση (ακύρωση) του 50% του δημόσιου χρέους της προς τις χώρες μέλη της «Λέσχης του Παρισιού»²⁹.

Το τελευταίο από αυτά τα προγράμματα έληξε το 1998. Και για τα τέσσερα αυτά προγράμματα, τα συνολικά οφειλόμενα ποσά έχουν επιστραφεί.³⁰

2.5 Η αποτυχία συμφωνίας με το Δ.Ν.Τ. το 2011 και η χρηματοδότηση της Αιγύπτου από άλλες πηγές.

Στην Αίγυπτο το 2011 παρατηρήθηκαν φαινόμενα σημαντικής επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης ως αποτέλεσμα της δυστοκίας εγχώριων και ξένων επενδυτών να προβούν σε νέες επενδύσεις, της αύξησης των μισθών που αποφασίστηκε το τέλος του 2010 ως μια προσπάθεια περιορισμού των συνεχών εξεγέρσεων, και του υψηλού κόστους ενέργειας εξαιτίας της παγκόσμιας αύξησης της τιμής του πετρελαίου.

²⁹ Ahramonline, *Egypt's central bank pays off \$ 700 million in debt to Paris Club*, [Available at: <http://english.ahram.org.eg/News/105674.aspx>]

³⁰ IMF, *Arab Republic of Egypt and the IMF*, [Available at: <https://www.imf.org/external/np/exr/countryfacts/egy/index.htm>]

Παρόλα αυτά και παρά τις διεικτικές σχεδόν διαπραγματεύσεις του Ανωτάτου Συμβουλίου Ενόπλων Δυνάμεων με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για χρηματοδότηση της χώρας, έως και το 2011 δεν είχε καταστεί δυνατή η επίτευξη συμφωνίας. Και παρότι τον Ιούνιο 2011 η Αίγυπτος και το Δ.Ν.Τ. κατέληξαν σε συμφωνία για χρηματοδότηση ποσού 3 δις. δολαρίων, το Ανώτατο Συμβούλιο Ενόπλων Δυνάμεων αποχώρησε από τη διαπραγμάτευση λόγω του ότι κρίθηκε πως οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν απαιτητές από το Δ.Ν.Τ. δεν ήταν αυτές που είχε ανάγκη η εγχώρια οικονομία. Ταυτόχρονα, αποτρεπτικά λειτουργούσε το γεγονός ότι η πρόσφατης διάρκειας νέα διακυβέρνηση δεν είχε «πλήρη νομιμοποίηση» λόγω της γενικευμένης κοινής άποψης ότι οι κυβερνήσεις που συγκροτήθηκαν από το Συμβούλιο Ενόπλων Δυνάμεων ήταν σε κάθε περίπτωση προσωρινές.

Παράλληλα, παρά την αδυναμία συμφωνίας με το Δ.Ν.Τ., η Αίγυπτος προέβη σε διμερείς συμφωνίες χρηματοδότησης με τις χώρες του Κόλπου. Το Κατάρ χορήγησε 5 δις δολάρια τον Ιούνιο 2012 είτε με τη μορφή άμεσων καταθέσεων είτε με τη μορφή δανείων χαμηλού επιτοκίου. Η Σαουδική Αραβία χορήγησε συνολικά 4 δις δολάρια τον Ιούνιο του 2011 και 1,75 δις δολάρια το Δεκέμβριο του 2012 με τη μορφή άμεσων καταθέσεων. Η Τουρκία χορήγησε 2 δις δολάρια το Σεπτέμβριο 2012 με ρήτρα υλοποίησης συγκεκριμένων αναπτυξιακών έργων. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ήλθαν σε συμφωνία με την Αίγυπτο για τη χορήγηση ποσού 3 δις δολαρίων, το οποίο ωστόσο δεν χορηγήθηκε. Τέλος, η Λιβύη, παρότι είχε κηρυχτεί σε εμπόλεμη κατάσταση χορήγησε τον Απρίλιο 2013 ποσό 2 δις δολάρια. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι η Αίγυπτος έλαβε υπόσχεση από την Ευρωπαϊκή Ένωση για λήψη χρηματοδότησης ποσού 900 εκ. δολαρίων, τα οποία δεν χορηγήθηκαν, και από τις Η.Π.Α. για λήψη χρηματοδότησης 1,3 δις δολαρίων, από την οποία χορηγήθηκαν μόλις 250 εκ. δολάρια σε μορφή στρατιωτικής βοήθειας.

Η αδυναμία συμφωνίας με το Δ.Ν.Τ. και τελικώς η χρηματοδότηση της Αιγύπτου από τις χώρες του Κόλπου εμφάνιζε το βασικό πλεονέκτημα ότι έγινε άμεση κάλυψη των αποθεματικών της χώρας χωρίς να υπάρχει η προϋπόθεση της ολοκλήρωσης επώδυνων μεταρρυθμίσεων, ενώ ταυτόχρονα είχε ως αρνητικό στοιχείο ότι πλέον η Αίγυπτος είχε ως πιστωτές της τους βασικούς και άμεσους ανταγωνιστές της στον τομέα της πετρελαιοπαραγωγής.

Η χρηματοδότηση της Αιγύπτου από τις χώρες του Κόλπου εμφάνισε για πρώτη φορά το εξής παράδοξο: Οι χώρες που αρνούνταν τη χρηματοδότηση τους από το Δ.Ν.Τ., τελικώς χρηματοδοτούνταν από δυτικές χώρες, μέλη του ΟΟΣΑ, με προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης και δημοκρατικού πολιτεύματος. Πλέον, παρατηρείται το φαινόμενο διμερών συμφωνιών με χώρες με υψηλά αποθεματικά (BRICS) ή χώρες με σημαντικούς φυσικούς πόρους. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι τα θεσμοθετημένα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα δεν αποτελούν πλέον τους μοναδικούς διεθνείς δρώντες στο επίπεδο οικονομικής βοήθειας κρατών που τη χρειάζονται, ενώ ταυτόχρονα αξίζει να σημειωθεί ότι οι χώρες με υψηλά αποθεματικά δεν εμφάνισαν τη διάθεση χρηματοδότησης όσων κρατών αιτήθηκαν τη βοήθεια τους. Χαρακτηριστική περίπτωση η Τυνησία η οποία τελικώς αιτήθηκε και έλαβε βοήθεια από το Δ.Ν.Τ..³¹

2.5.1 Οι αιτίες της αποτυχίας συμφωνίας με το Δ.Ν.Τ. το 2011

Γιατί όμως μία χώρα με σημαντικά οικονομικά επιτεύγματα σε ορισμένους τομείς τα προηγούμενα έτη κατέληξε να αναζητεί πιστωτές, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσονταν συχνά φαινόμενα μαζικών και συχνών λαϊκών εξεγέρσεων;

Η πραγματικότητα είναι ότι η ονομαστική μείωση των οικονομικών μεγεθών που παρατηρήθηκε μετά την 25^η Ιανουαρίου 2011 είχε βαθύτερα αίτια που προέρχονταν από το παρελθόν. Τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής του Δ.Ν.Τ. που εφαρμόστηκαν στην Αίγυπτο τη δεκαετία του 1980 και έπειτα επικεντρώθηκαν στη σταθεροποίηση του χρέους και την ονομαστική αναδιάρθρωση της οικονομίας μέσω της προαγωγής μέτρων λιτότητας, προώθησης πολιτικών που είχαν ως στόχο τη μείωση του πληθωρισμού και παράλληλα την απελευθέρωση της αιγυπτιακής οικονομίας από τον ασφυκτικό κρατικό εναγκαλισμό της, μέσω της ιδιωτικοποίησης δημοσίων οργανισμών. Στατιστικά στοιχεία της περιόδου 1996-2009 παρουσιάζουν τις επιπτώσεις αυτών των πολιτικών. Κατά τη διάρκεια αυτής της

³¹ Ottaway Marina, *Who will save Egypt?*, Foreign Affairs, Hellenic Edition, 30 June 2013, [Available at: <http://www.foreignaffairs.com/articles/139543/marina-ottaway/who-will-save-egypt>]

περιόδου, η ετήσια πραγματική οικονομική ανάπτυξη κυμάνθηκε μεταξύ 2,8% - 6,4%, ωστόσο η παραγωγικότητα αυξήθηκε μόνο μεταξύ 0,3% και 3,7% κατά μέσο όρο.³² Το εργατικό δυναμικό παρέμεινε στάσιμο ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού (περίπου στο 44%), κυρίως λόγω της χαμηλής συμμετοχής των γυναικών. Η ανεργία παρέμεινε κοντά στο 10%, στοιχείο το οποίο ωστόσο, αν αναλυθεί περαιτέρω, θα διαφανούν τα υψηλά ποσοστά ανεργίας γυναικών και νέων.³³ Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, στην Αίγυπτο παρατηρήθηκε επίσης αποβιομηχάνιση και μείωση της παραγωγικής δυνατότητας, από 17% - 22% του Α.Ε.Π..

Έτσι, ενώ η οικονομία της Αιγύπτου φαίνεται ονομαστικά να «προκόβει», οι ανισότητες και η φτώχεια αυξήθηκαν.³⁴ Την ίδια περίοδο, παρατηρήθηκε μείωση μισθών, ενώ τα στοιχεία διανομής του εθνικού εισοδήματος αντανάκλασαν την περιθωριοποίηση των πολιτών ως δρώσα οικονομική δύναμη.³⁵ Σε γενικές γραμμές, η αιγυπτιακή οικονομία κατασκευάστηκε την περίοδο της σύνδεσης της (σε επίπεδο χρηματοδότησης και ελέγχου) με το Δ.Ν.Τ. γύρω από ένα είδος ανάπτυξης που δεν σχετίζεται με αειφορία και βιωσιμότητα, ενώ ταυτόχρονα παραμελήθηκαν τα κοινωνικά δικαιώματα.

Η δυνατότητα δανειοδότησης από το Δ.Ν.Τ. το 2011 παρουσιάστηκε στην τοπική κοινωνία ως ένα στήριγμα για την επίτευξη ενός εθνικού οικονομικού προγράμματος και ως μέσο για την αποσύνδεση της Αιγύπτου από πρόσθετες πηγές εξωτερικής χρηματοδοτικής στήριξης, γεγονός που θα αποτελούσε ένα βήμα προς την περαιτέρω σταθεροποίηση της αιγυπτιακής οικονομίας. Ωστόσο, με κάθε επίσκεψη της ομάδας του Δ.Ν.Τ. στο Κάιρο, πολίτες από το χώρο της πολιτικής, της εργασίας και των κοινωνικών ομάδων

³² Hamed el-Kady, Mahmoud el-Khafif, and Raja Khalidi, *Liberalization and Employment in the Arab Region: A Recipe for Failure?*, ILO/UNDP, *Rethinking Economic Growth: Towards Productive and Inclusive Arab Societies*, 2013.

³³ Central Agency for Public Mobilization and Statistics (CAPMAS), *Calculations*, [Available at: <http://www.capmas.gov.eg/>]

³⁴ UNDP, *Egypt National Human Development Report*, UNDP, 2008.

³⁵ United Nations Commission for Trade and Development (UNCTAD), *Social Unrest Paves the Way: A Fresh Start for Economic Growth with Social Equity*, UNCTAD, 2011.

διαμαρτύρονταν εντόνως.³⁶ Οι αντιδράσεις είχαν ως σημείο αναφοράς τη συνολική αντίθεση στη συνεργασία με το Δ.Ν.Τ. ή, από άλλους, την αντίθεση στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων, τονίζοντας την έλλειψη διαφάνειας και τη λανθασμένη πολιτική που αφορούσε τις προϋποθέσεις εκταμίευσης των δόσεων, όπως η μείωση των επιδοτήσεων τροφίμων και καυσίμων. Σε απάντηση, το Ταμείο υποστηρίζει ότι αντίστοιχες παρεμβάσεις σε χώρες όπως η Ιορδανία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Υεμένη βοήθησαν την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης με ταυτόχρονη δημοκρατική μετάβαση όσο αφορά τους κοινωνικούς στόχους. Σύμφωνα με αξιωματούχους του Δ.Ν.Τ., η διαφορά μεταξύ των προγραμμάτων διαρθρωτικής προσαρμογής που ξεκίνησαν στη δεκαετία του 1980, με τη σημερινή πολιτική που ασκεί το Ταμείο στις αραβικές χώρες είναι ότι πλέον δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στους φτωχούς και αναγνωρίζεται ότι οι αριθμοί δεν απεικονίζουν σε κάθε περίπτωση την κοινωνική πραγματικότητα.³⁷

Συμπερασματικά, μπορεί να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα και οι στόχοι που παρουσίασε το Δ.Ν.Τ. στην Αίγυπτο τις προηγούμενες δεκαετίες είναι ένα από τα βαθύτερα προγράμματα «οικονομικής απελευθέρωσης» της αιγυπτιακής οικονομίας, χωρίς ωστόσο να έχει προηγηθεί σοβαρή αξιολόγηση των επιπτώσεων που οι πολιτικές αυτές θα είχαν σε κοινωνικό επίπεδο. Εστιάζοντας στον πληθωρισμό, τα δημοσιονομικά ελλείμματα και την εξυπηρέτηση του χρέους που «έρχονταν» από τα χρόνια της ασύδοτης οικονομικής πολιτικής, τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. αποτέλεσαν ένα κρίσιμο παράγοντα σταθεροποίησης της Αιγύπτου. Στόχος των δανείων ήταν να σχεδιαστεί μια δυναμική μακροχρόνια στρατηγική που θα εξυπηρετούσε την παραγωγή, την εκβιομηχάνιση, την αξιοπρεπή απασχόληση και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Σύμφωνα με το Ταμείο, οι στόχοι αυτοί θα επιτυγχάνονταν με την αναθεώρηση των μακροοικονομικών πολιτικών, με έμφαση σε πιο μακροπρόθεσμους στόχους για την αντιστροφή των πτωτικών τάσεων της παραγωγικής ικανότητας και του επιπέδου των μισθών. Επίσης επανασχεδιάστηκαν οι πολιτικές εμπορίου και επενδύσεων.

³⁶ Moscow Anbar, *Bread Protests against the IMF*, 3 April 2013, [Available at: <http://anbamoscow.com/aworld/20130403/381331235.html>]

³⁷ Lagarde Christine, *Update on the Middle East with IMF Managing Director*, 3 August 2012, [Available at: <http://www.imf.org/external/mmedia/view.aspx?vid=1769369608001>].

Κατ' αυτό τον τρόπο, η Αίγυπτος εγκλωβίστηκε μεταξύ της κοινωνικής πραγματικότητας που χαρακτηριζόταν από ανισότητες και της μονόπλευρης προσπάθειας επίτευξης μακροπρόθεσμων οικονομικών στόχων. Μπροστά στο στόχο της μακρόχρονης ανάπτυξης πληρώθηκε το τίμημα ότι δεν υπολογίστηκε η αδυναμία του ενεργού πληθυσμού, να συμβάλει στην επίτευξη της αν παράλληλα δεν διασφαλιζόνταν οι αντίστοιχες κοινωνικές προϋποθέσεις.³⁸

2.6 Ανακεφαλαίωση

Η αδυναμία υλοποίησης της συμφωνίας μεταξύ του Ταμείου και της Αιγύπτου το 2011 κατέδειξε χαρακτηριστικά στοιχεία και των δύο πλευρών:

Η Αίγυπτος συνορεύει με τη Μεσόγειο, την Ερυθρά Θάλασσα και τον Ισλαμικό κόσμο. Είναι μία χώρα 75 εκατομμυρίων κατοίκων η πλειονότητα των οποίων ζει στις όχθες του ζωοδότη Νείλου, της μόνης αδρευσίμης περιοχής της χώρας, από τον οποίο πήρε και το όνομα της («Kemēt», δηλαδή: «Μαύρη Γη». Όνομα προερχόμενο από τα μαύρα ιζήματα που παρατηρούνται στα χωράφια την περίοδο των πλημμυρών του ποταμού). Ο πληθυσμός της «στριμώχεται» στα μεγάλα αστικά κέντρα του Καΐρου και της Αλεξάνδρειας, ενώ η οικονομία της χώρας αναπτύσσεται ισόποσα από τη βιομηχανία, τον αγροτικό τομέα και τις υπηρεσίες. Οι μεγάλες νομοθετικές αλλαγές της δεκαετίας του 1990 προσέδωσαν σε ένα κράτος με κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία μια πιο φιλελεύθερη κατεύθυνση, γεγονός που συνεισέφερε σημαντικά στη μεταβολή της δομής της αιγυπτιακής κοινωνίας και οικονομίας σε κάθε έκφανση τους: αύξηση ρυθμού ανάπτυξης, επέκταση κοινωνικών ανισοτήτων, αύξηση του αριθμού των τραπεζών, επέκταση της διαφθοράς κυρίως λόγω της σχέσης των μεγάλων ιδιωτικών κεφαλαίων με τον κρατικό μηχανισμό σχετικά με την υλοποίηση μεγάλων δημοσίων έργων, πλήθος εξεγέρσεων και συνεχείς πολιτικές μεταβολές. Τα εμποτισμένα αυτά χαρακτηριστικά των έντονων μεταβολών και της κοινωνικής ανησυχίας στην Αίγυπτο

³⁸ Mohamadieh Kinda, *Egypt & the IMF: Conditions as usual*, Middle East Institute, 27 June 2013, [Available at: <http://www.mei.edu/content/egypt-imf-conditions-usual>].

ήταν οι βασικοί λόγοι που δεν επέτρεψαν τη συνεργασία με το Δ.Ν.Τ. το 2011. Οι προϋποθέσεις που έθετε το Ταμείο για την εκταμίευση των δόσεων επηρέαζαν επιπλέον τα κοινωνικά επιδόματα, ενώ το λαϊκό αίσθημα ήταν αντίθετο σε μια εν γένει τέτοιου είδους συνεργασία.

Το Δ.Ν.Τ. στην περίπτωση της Αιγύπτου απέτυχε στο σκοπό του. Αποδείχθηκε ότι κατά τις εκτιμήσεις του δεν έθετε ως πρώτη προτεραιότητα τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής ενός κράτους αλλά την επίτευξη ονομαστικών οικονομικών στόχων. Επίσης, πρώτη φορά παρουσιάστηκε περίπτωση χώρας η οποία αρνήθηκε τη χρηματική βοήθεια του Ταμείου και ταυτόχρονα βρήκε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης από μεμονωμένα κράτη. Η Αίγυπτος αποτελεί παράδειγμα προς μελέτη για τον τρόπο λειτουργίας και το ρόλο των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ. ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Η οικονομία της Τουρκίας έχει οριστεί από το Δ.Ν.Τ. ως αναδύομενη οικονομία και πλέον η χώρα συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών του κόσμου.³⁹ Πρόκειται για τη 17^η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως με κριτήριο το Ακαθάριστο Παραγόμενο Προϊόν και για την 15^η μεγαλύτερη οικονομία με κριτήριο το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.⁴⁰ Η Τουρκία είναι η χώρα που αναπτύχθηκε με ρυθμό 9,2% το 2010 και 8,5% το 2011, εν μέσω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αποτελώντας μία εκ των ταχύτερα αναπτυσσόμενων οικονομιών παγκοσμίως.⁴¹ Την τελευταία δεκαετία χαρακτηρίζεται από τους πολιτικούς και οικονομικούς αναλυτές ως βιομηχανοποιημένη οικονομία⁴², ενώ περιγράφεται από επίσημες (θεσμικές)⁴³ αλλά και λοιπές (δημοσιογραφικές)⁴⁴ πηγές ως ταχέως αναπτυσσόμενη.

³⁹ IMF, *World Economic Outlook*, “Tensions from the Two-Speed Recovery, Unemployment, Commodities, and Capital Flows”, IMF, April 2011, p. 173 [Available at:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/text.pdf>]

⁴⁰ IMF, *World Economic Outlook Database*, IMF, October 2012 [Available at:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx>]

⁴¹ Turkish Statistical Institute, *Economic Outlook 2002-2011 & 2011-2017*, April 2013, [Available at:

<http://www.invest.gov.tr/en-us/turkey/factsandfigures/pages/economy.aspx>]

⁴² Mauro F. Guillén, *Multinationals, Ideology, and Organized Labor. “The Limits of Convergence”*, Princeton University Press, 2003, p. 126

⁴³ The World Bank, *Turkey: Country at a glance*, [Available at: <http://www.worldbank.org/en/country/turkey>]

⁴⁴ The Economist, *The economy may soon recover, but Turkey still needs an IMF deal*, The Economist, 16 July 2009, [Available at: <http://www.economist.com/node/14041662>]

Από το 2009 έως και το 2012 χαρακτηριστικά στοιχεία της τουρκικής οικονομίας ήταν η άνοδος των τιμών των χρηματοπιστωτικών προϊόντων⁴⁵ και η συνεχής πρόοδος της αξιολόγησης της από διεθνείς επενδυτικούς οίκους.⁴⁶

Από τα ως άνω δεδομένα γεννούνται δύο κυρίαρχα ερωτήματα: α) Πόσο συνέβαλε η συνεργασία της χώρας με το Δ.Ν.Τ. στην οικονομική της ανάκαμψη; και β) Η επιτευχθείσα ονομαστική οικονομική ανάπτυξη διοχετεύεται εγκάρσια σε κοινωνικό επίπεδο;

3.2 Τουρκική κοινωνία & οικονομικές μεταβολές

Η μελέτη της διάρθρωσης της τουρκικής κοινωνίας οδηγεί στο συμπέρασμα της ύπαρξης μιας κοινωνίας με σοβαρές αντιθέσεις σε κάθε επίπεδο: οικονομικό, πολιτικό, εξωτερικής πολιτικής⁴⁷.

Από τη δεκαετία του '80 έως σήμερα η Τουρκία άλλαξε. Η οικονομία των κρατικά ελεγχόμενων εισαγωγών στράφηκε στην προώθηση των εξαγωγίμων προϊόντων, υπό ιδιωτική πρωτοβουλία. Οι περιορισμοί του χρηματοπιστωτικού κλάδου σχεδόν εξαλείφθηκαν και ακολουθήθηκε εν γένει προσπάθεια φιλελευθεροποίησης της οικονομίας. Η διαδικασία αυτή είχε τη στήριξη της αστικής τάξης, λειτούργησε θετικά για τη βιομηχανική, εμπορική και τραπεζική δραστηριότητα, επέφερε σημαντική ανάπτυξη κυρίως στην «παραλιακή» Τουρκία, με επίκεντρο την Κωνσταντινούπολη ενώ επέτεινε τα προβλήματα της ήδη παραμελημένης «εσωτερικής» Τουρκίας. Σύμφωνα με έρευνα του Forbes,⁴⁸ η Κωνσταντινούπολη αποτέλεσε την τέταρτη σε σειρά πόλη του κόσμου με τους περισσότερους δισεκατομμυριούχους

⁴⁵ The Economist, *Stockmarkets*, The Economist, 7 January 2010, [Available at: <http://www.economist.com/node/15213745>]

⁴⁶ Butler Daren, *Turkey Regains Investment-Grade Rating After Long Wait*, Reuters, 5 November 2012 [Available at: <http://www.reuters.com/article/2012/11/05/turkey-fitch-rating-idUSL5E8M56DZ20121105>]

⁴⁷ Hülya Demir, Vildan Kurt and Volkan Cagdas, "Housing Financing in Turkey", December 2003, p.1

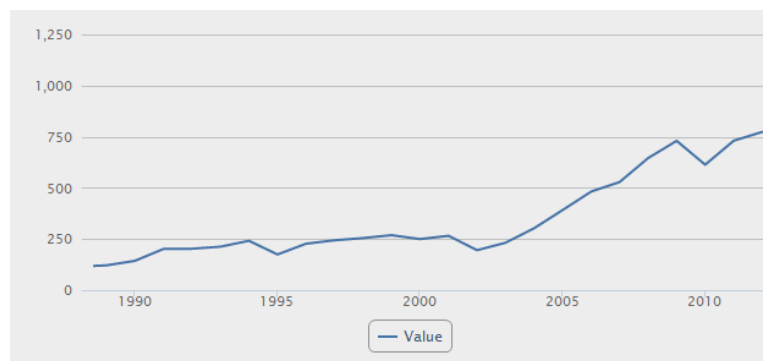
⁴⁸ Vorasarun Chaniga, *The Top 10 Cities for Billionaires*, Forbes, 30 April 2008 [Available at: http://www.forbes.com/2008/04/30/billionaires-london-moscow-biz-billies-cz_cv_0430billiecities_slide_8.html]

κατοίκους, ένδειξη του γεγονότος ότι η οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών δεν επιμερίστηκε κατ' αναλογία στον πληθυσμό.

Το «πείραμα» της «συμβίωσης» της «κεμαλικής» πολιτικής, με βασικά χαρακτηριστικά τον κρατισμό και τον εθνικισμό, με πιο φιλελεύθερες πολιτικές οδήγησε την Τουρκία την περίοδο 1980 – 2000 σε συνεχείς οικονομικές κρίσεις. Η χρηματοπιστωτική κρίση του '82 οδήγησε στον κρατικό έλεγχο των επιτοκίων, ενώ η αντίστοιχη κρίση του '87 επηρέασε σημαντικά τη συναλλαγματική ισοτιμία και οδήγησε στη λήψη μέτρων που αφορούσαν τον έλεγχο της κίνησης κεφαλαίων και χρηματοπιστωτικών πράξεων. Το 1994 λήφθηκαν νέα μέτρα, κυρίως όσο αφορά την ασφάλεια των καταθέσεων, ενώ στην κρίση του '99 αποφασίστηκε η δημιουργία αυστηρής εποπτείας και ελέγχου των τραπεζών⁴⁹. Σε επίπεδο ονομαστικών μεγεθών της εικοσαετούς περιόδου από το 1980 και έπειτα, το Α.Ε.Π. της Τουρκίας παρουσιάζει βραχυπρόθεσμες περιόδους σημαντικής ανάπτυξης (1995) αλλά και σημαντικής πτώσης (1999), ο πληθωρισμός παραμένει διαχρονικά σε ποσοστό άνω του 60% ενώ παρουσιάστηκε σημαντική αύξηση και των εισαγωγών και των εξαγωγών, αποτέλεσμα κυρίως ιδιωτικών πρωτοβουλιών.

Διάγραμμα 3.1

Το Α.Ε.Π. του Τουρκίας (δισ δολάρια), 1990 - 2012

Πηγή: http://www.quandl.com/ODA/TUR_NGDPD-Turkey-GDP-at-Current-Prices-USD-Billions#report-modal-9677962

⁴⁹ Αϊμπάρ Σεντάτ, Λαπαβίτσας Κωνσταντίνος, *Η πρόσφατη τουρκική κρίση: Ένα ακόμη βήμα προς τον αυταρχισμό της ελεύθερης αγοράς*, Περιοδικό Θέσεις, Τεύχος 77, Δεκέμβριος 2001 [Available at: http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=757&Itemid=29]

Ο αγροτικός τομέας συρρικνώθηκε (από 22,7% του Α.Ε.Π. το 1980 σε 13,9% το 1999) προς όφελος του δευτερογενούς (αύξηση από 24% σε 29% του Α.Ε.Π. την περίοδο 1980 – 1999) και του τριτογενούς τομέα (αύξηση από 52,3% σε 57% του Α.Ε.Π. την περίοδο 1980 – 1999), ενώ οι τράπεζες αυξήθηκαν από 43 το 1980 σε 85 το 1999, εκ των οποίων οι 21 ήταν ξένων συμφερόντων⁵⁰.

Υπό συνεχή οικονομική αστάθεια η Τουρκία αποφάσισε το 2000 τη συνεργασία με το Δ.Ν.Τ.. Με την έναρξη της νέας χιλιετίας ξεκινάει και μια εποχή δομικής αλλαγής της τουρκικής οικονομίας. Σε επίπεδο κρατικών εξόδων, πλέον το επίσημο κράτος έχει πάψει να επενδύει. Τα δημόσια έξοδα για τη βιομηχανία αλλά και κοινωνικούς τομείς όπως η υγεία και η παιδεία περιορίστηκαν σημαντικά. Αιτία ήταν η μείωση των καθαρών κρατικών εσόδων λόγω της αισθητής μείωσης της φορολογίας, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο προσέγγισης νέων επενδύσεων και των αυξημένων πληρωθέντων τόκων λόγω της αύξησης των επιτοκίων⁵¹.

Σε κοινωνικό επίπεδο, η φιλελευθεροποίηση της οικονομίας οδήγησε σε αύξηση των ολιγοπωλιακών κεφαλαίων, αύξηση της διαφθοράς λόγω της περιορισμένης πρόσβασης σε κρατικούς διαγωνισμούς και του σφιχτού εναγκαλισμού των ολιγοπωλίων με το τραπεζικό σύστημα, αύξηση των επιχειρήσεων του κλάδου ρουχισμού και εν γένει των παραγωγικών εξαγωγικών κλάδων, μείωση των ημερομισθίων, περιορισμό των κοινωνικών δομών, αύξηση της ροής «μαύρου» χρήματος και υποχώρηση της κρατικής γραφειοκρατίας.⁵²

⁵⁰ Cevdet Denizer, "The Effects of Financial Liberalization and New Bank Entry on Market Structure and Competition in Turkey", World Bank, September 1997, p.14 [Available at: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/1997/11/01/000009265_3971229180746/additional/104504322_20041117165509.pdf]

⁵¹ Taylor Lance, "External liberalization in Asia, Post – Socialist Europe and Brazil", Oxford University Press, 2006, p. 19

⁵² Αϊμπάρ Σεντάτ, Λαπαβίτσας Κωνσταντίνος, *Η πρόσφατη τουρκική κρίση: Ένα ακόμη βήμα προς τον αυταρχισμό της ελεύθερης αγοράς*, Περιοδικό Θέσεις, Τεύχος 77, Δεκέμβριος 2001 [Available at: http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=757&Itemid=29]

Τα χαρακτηριστικά της τουρκικής οικονομίας την αρχή του 21^{ου} αιώνα και το αίτημα χρηματοδότησης από το Ταμείο δεν δύναται να μελετηθούν ως ένας παράγων απομονωμένος από την κοινωνική διάρθρωση της χώρας.

Η συμβολή του Ταμείου ζητήθηκε εν μέσω δικαστικών ερευνών για ζητήματα διαφθοράς, κυρίως όσο αφορά την αδιαφανή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, γεγονός που παραλληλίστηκε άμεσα με το πολιτικό status quo της Τουρκίας, της μεγάλης πτώσης του χρηματιστηρίου, των εκροών κεφαλαίων σε ασφαλέστερους αποταμιευτικούς προορισμούς του εξωτερικού, και κατά συνέπεια της σημαντικής μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας και της επίδρασης στο σύνολο των μακροοικονομικών μεγεθών. Η συμφωνία είχε ως προϋπόθεση τη μεταβολή του τρόπου λειτουργίας των τραπεζών, τις ευρείες ιδιωτικοποιήσεις και την πλήρη αναδόμηση του αγροτικού τομέα, οδηγώντας τον σε πιο φιλελεύθερα μονοπάτια⁵³.

Οι αναγκαίες οικονομικές μεταβολές ταυτίστηκαν χρονικά και με αλλαγές σε πολιτικό επίπεδο. Νέος Υπουργός Οικονομικών ορίστηκε ο Κεμάλ Ντερβίς, στέλεχος της Παγκόσμιας Τράπεζας, ενώ η πολιτική ρητορεία είχε ως βασικά συστατικά της τις έννοιες του εκδημοκρατισμού και της διαφάνειας.

3.3 Η οικονομία της Τουρκίας πριν το Δ.Ν.Τ.

Τα μακροοικονομικά στοιχεία της Τουρκίας στα τέλη του 20^{ου} αιώνα και τις αρχές του επόμενου βρέθηκαν σε «αταξία». Βασική αιτία αποτέλεσε η παγκόσμια απορρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών, η αύξηση του δημοσίου χρέους τόσο προς εξωτερικούς όσο και προς εσωτερικούς δανειστές, οι ελλείψεις κοινωνικές υπηρεσίες προς τους πολίτες, η ανάπτυξη μόνο ορισμένων κλάδων, η μείωση των πραγματικών μισθών, η αύξηση της ανεργίας και η αύξηση της φτώχειας.⁵⁴ Τα φαινόμενα αυτά παρατηρήθηκαν παρά τις

⁵³ Conkar Kemalettin, Keskin Abdullah, Kayahan Canturk, "Banking crises and financial system in Turkey, Journal of Modern Accounting and Auditing", July 2009, p. 21-22

⁵⁴ Yilmaz Akyüz, Korkut Boratav, "The making of the Turkish financial crisis, United Nations conference on Trade and Development", April 2000, p.4

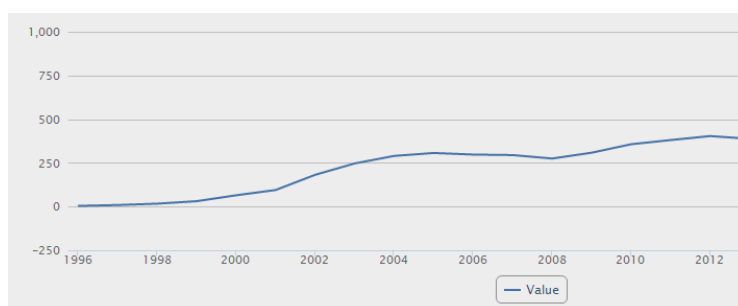
φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις διαρθρωτικής προσαρμογής που ξεκίνησαν από το 1980⁵⁵ και ουσιαστικά ταυτίστηκαν με την προσπάθεια της Τουρκίας για την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την πλήρη ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Ήταν ουσιαστικά το αποτέλεσμα που επήλθε σε οικονομικό επίπεδο από την έλλειψη της ανταγωνιστικότητας στο διεθνές περιβάλλον, της περιορισμένης εξαγωγικής δραστηριότητας και της σημαντικής μεταβολής των τιμών.⁵⁶

3.4 Η πολιτική του Δ.Ν.Τ. στην Τουρκία

Μετά από μια δεκαετία μεταρρυθμίσεων, οι οποίες ωστόσο επέφεραν επιδείνωση σε πλήθος μακροοικονομικών επιδόσεων, η Τουρκία πέρασε το κατώφλι της νέας χιλιετίας έχοντας ενταχθεί σε πρόγραμμα οικονομικής παρακολούθησης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το οποίο υπογράφηκε το 1998, και τέθηκε σε ισχύ το Δεκέμβριο του 1999. Το Δ.Ν.Τ. συμμετείχε τόσο στο σχεδιασμό όσο και την επίβλεψη του προγράμματος, και μέσω αυτού παρείχε οικονομική βοήθεια ύψους 20,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων, μεταξύ των ετών 1999 και 2002.

Διάγραμμα 3.2

Το χρέος της Τουρκίας (δισ. δολάρια), 1996 - 2012

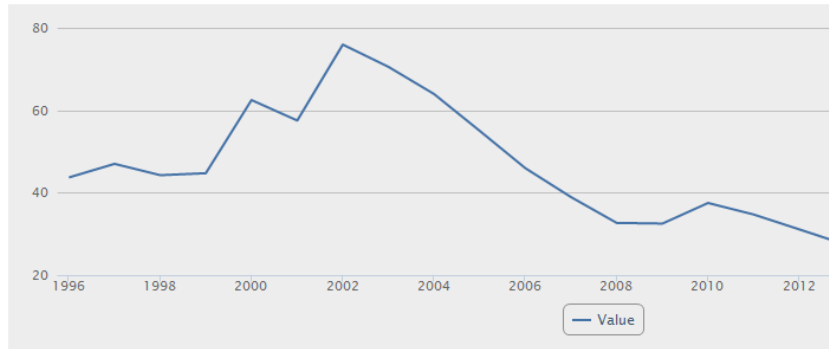
Πηγή: http://www.quandl.com/ODA/TUR_GGXWDN-Turkey-General-Government-Net-Debt-USD-Billions

⁵⁵ Saracoglu Rusdu, "Economic stabilization and structural adjustment: The case of Turkey", IMF and the World Bank, 1987, p.119.

⁵⁶ Boratav K, Yeldan E, "Turkey, 1980-2000: Financial Liberalization, Macroeconomic Instability and Patterns of Distribution", Ankara University, December 2001, p. 41.

Διάγραμμα 3.3

Το χρέος της Τουρκίας ως ποσοστό του Α.Ε.Π., 1996 - 2012

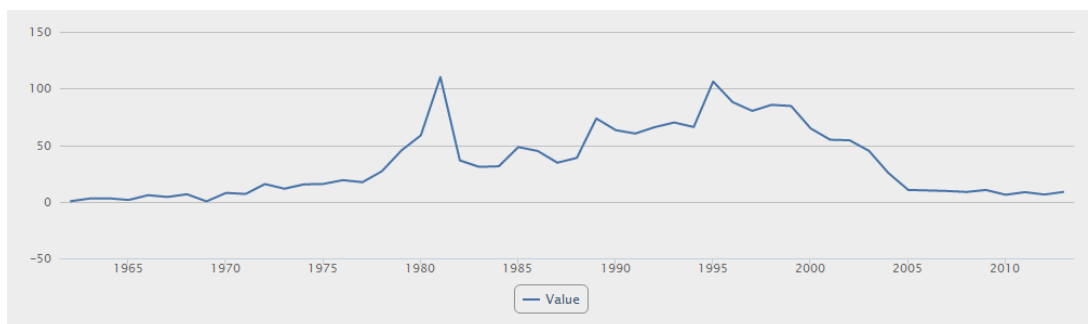

Πηγή: http://www.quandl.com/ODA/TUR_GGXWDN_NGDP-Turkey-General-Government-Net-Debt-of-GDP

Το Ταμείο όρισε το πρόγραμμα μακροοικονομικής πολιτικής στην Τουρκία, το οποίο βασίστηκε κυρίως στη δημοσιονομική λιτότητα με συγκεκριμένους στόχους στα πρωτογενή στοιχεία του προϋπολογισμού και περιοριστική νομισματική πολιτική που εφαρμόστηκε στο πλαίσιο ενός παράλληλου στόχου για τη μείωση του πληθωρισμού.⁵⁷

Διάγραμμα 3.4

Ο πληθωρισμός του Τουρκίας (ποσοστό), 1965 - 2012

Πηγή: http://www.quandl.com/WORLDBANK/TUR_FP_CPI_TOTL_ZG-Turkey-Inflation-consumer-prices-annual

⁵⁷ Yeldan Erinc, "Patterns of Adjustment under the Age of Finance: The Case of Turkey as a Peripheral Agent of Neoliberal Globalization", University of Massachusetts, February 2007.

Παρόλα αυτά, το Νοέμβριο του 2000, ένα χρόνο μετά την έναρξη του προγράμματος, με την κυβέρνηση Ετσεβίτ να μην είναι προσηλωμένη στους στόχους του προγράμματος, η χώρα γνώρισε μια πολύ σοβαρή οικονομική κρίση. Περισσότερα από έξι δισεκατομμύρια δολάρια βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων «εγκατέλειψαν» την Τουρκία, δημιουργώντας σοβαρή έλλειψη ρευστότητας και αυξάνοντας κατ' επέκταση τα επιτόκια. Στις αρχές του 2001 η κυβέρνηση ζήτησε να έχει πρόσβαση στο μηχανισμό «Supplemental Reserve Facility»⁵⁸ του Δ.Ν.Τ. καθώς με αυτό τον τρόπο κρίθηκε ότι μπορούσε να εξασφαλιστεί η συνέχιση της εφαρμογής του προγράμματος.

Η τουρκική κρίση, ακολουθήθηκε απ' όλες τις αναμενόμενες και εμπειρικά τεκμηριωμένες συνθήκες των εν λόγω προγραμμάτων: μείωση πραγματικών μισθών, μείωση των ελλειμμάτων, αύξηση επιτοκίων, κρίση ρευστότητας και αρνητική ανάπτυξη. Όπως αναφέρει και ο ακαδημαϊκός Θεοφάνης Μαλκίδης: *«Οι άνεργοι, οι φτωχοί, οι άστεγοι, οι καταπιεσμένες εθνικές και κοινωνικές ομάδες, είναι μια πραγματικότητα που συμβιώνει με τους νεόπλουτους του χρηματιστηρίου. Είναι σαν να υπάρχουν δύο οικονομίες στην Τουρκία, η μια βρίσκεται στην Άγκυρα όπου αξιωματούχοι της κυβέρνησης εκφράζουν αισιοδοξία, ίσως επειδή η Τουρκία έλαβε ένα τεράστιο δάνειο από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Από την άλλη, υπάρχει η «αληθινή οικονομία», όπου δεν υπάρχουν νέες θέσεις εργασίας και οι επιχειρηματίες διαμαρτύρονται ότι δεν μπορούν να πάρουν δάνεια με λογικά επιτόκια».*⁵⁹

Η βασική αδυναμία του προγράμματος ήταν το γεγονός ότι η μείωση του πληθωρισμού, βασικό στοιχείο της τουρκικής οικονομίας λόγω του υψηλού μεγέθους του, προερχόταν από την αποκλειστική εξάρτηση του από κερδοσκοπικές βραχυπρόθεσμες εισροές κεφαλαίων, ως μηχανισμού δημιουργίας ρευστότητας. Με τους βασικούς διαρθρωτικούς οικονομικούς δείκτες να παρουσιάζουν τα πρώτα χρόνια του προγράμματος αστάθεια και με την αδυναμία του μηχανισμού του Ταμείου για άμεση παροχή ρευστότητας χωρίς την εκπλήρωση οικονομικών όρων, παρατηρήθηκε το φαινόμενο παροχής ρευστότητας από κερδοσκοπικά

⁵⁸ IMF, "IMF Approves Supplemental Reserve Facility", Press Release 97/59, 17 December 1997.

⁵⁹ Μαλκίδης Φάνης, *Όψεις της σημερινής τουρκικής οικονομίας*, Πατρίδες, Ιούνιος 2002 [Available at: <http://www.patrides.com/june02/malk5.htm>]

βραχυπρόθεσμα κεφάλαια, γεγονός το οποίο αποτέλεσε ένα εκ των βασικών αρνητικών στοιχείων του προγράμματος.⁶⁰

Υπό συνθήκες εμβάθυνσης της αστάθειας, ο αναπληρωτής Δ/ντης του Ταμείου, Stanley Fischer, υποστήριξε ότι με βάση την εμπειρία της Αργεντινής, οι περιπτώσεις μεταρρυθμίσεων στις οποίες ακολουθείται «σφιχτή» νομισματική πολιτική (όπως ήταν η περίπτωση της Τουρκίας στο πλαίσιο του προγράμματος του Δ.Ν.Τ.) δεν μπορούν να καταστούν βιώσιμες.⁶¹ Έτσι, πρότεινε την πλήρη απελευθέρωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του τουρκικού νομίσματος. Αυτή η κριτική θεωρητική προσέγγιση του προγράμματος του Δ.Ν.Τ. από εσωτερικούς κύκλους του Ταμείου, δημιούργησε από μόνη της επιρροή στην εύθραυστη μακροοικονομική πραγματικότητα της Τουρκίας, ενώ παράλληλα, δημιουργήθηκε το κίνητρο για την επέκταση της κριτικής και σε λοιπούς δρώντες.⁶²

Με τη σημαντική επιδείνωση της πραγματικής οικονομίας που είχε επέλθει, το Φεβρουάριο του 2001, ένας νέος κύκλος μεταρρυθμίσεων ξεκινάει υπό την άμεση διαχείριση του Kemal Dervis, ο οποίος παραιτήθηκε από τη θέση του αντιπροέδρου στην Παγκόσμια Τράπεζα και εντάχθηκε στο υπουργικό συμβούλιο του συνασπισμού τριών κομμάτων. Στις εκλογές του Νοεμβρίου 2002, το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) ήρθε στην εξουσία με την απόλυτη πλειοψηφία εδρών στο κοινοβούλιο και, παρά την διαφορετική εκλογική ρητορική του, συμμετείχε σε ένα νέο και εντατικό πρόγραμμα προσαρμογής στα πλαίσια της συνεργασίας με το Ταμείο.

Το νέο πρόγραμμα του Δ.Ν.Τ. στην Τουρκία στηρίχθηκε κυρίως σε δύο πυλώνες: Τη δημοσιονομική λιτότητα με στόχο την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος 6,5% του Α.Ε.Π. και την επιβολή περιοριστικής νομισματικής πολιτικής (μέσω μιας ανεξάρτητης κεντρικής τράπεζας) με στόχο τη σταθερότητα των τιμών (με σκοπό τη μείωση του πληθωρισμού).

⁶⁰ Weisbrot Mark, Rosnick David, Dean Baker, "Going Down With the Dollar: The Cost to Developing Countries of a Declining Dollar", Center for Economic and Policy Research, 2004.

⁶¹ Fisher Stanley, "Exchange Rate Regimes: Is the Bipolar View Correct?", American Economic Association, January 2001.

⁶² Cottarelli C., *Turkey Always had Control of its Economy*, Financial Times, 5 June 2001.

Σύμφωνα με τη λογική του προγράμματος, η επιτυχής υλοποίηση των δημοσιονομικών και νομισματικών στόχων θα ενίσχυε την αξιοπιστία της Τουρκίας διεθνώς, εξασφαλίζοντας μείωση στον υπολογιζόμενο «κίνδυνο χώρας». Το γεγονός αυτό θα επέτρεπε μείωση των επιτοκίων δανεισμού, γεγονός που θα τόνωνε την ιδιωτική κατανάλωση και θα αύξανε τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, ανοίγοντας το δρόμο για βιώσιμη ανάπτυξη. Έτσι, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι αυτό που τέθηκε σε εφαρμογή ήταν στην πραγματικότητα ένα επεκτατικό πρόγραμμα δημοσιονομικής συστολής.

Στο μέτωπο της νομισματικής πολιτικής, η Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας (CBRT) απέκτησε ανεξαρτησία από την πολιτική εξουσία τον Οκτώβριο του 2001. Αποκλειστικός σκοπός της ήταν η αποκατάσταση και διατήρηση της σταθερότητας των τιμών στις εγχώριες αγορές. Έτσι, κατά το 2002 και 2003, η CBRT στόχευσε στη διατήρηση των περιουσιακών στοιχείων της κεντρικής τράπεζας ως προοίμιο για την πλήρη στόχευση του πληθωρισμού. Τέλος, την ίδια περίοδο, η CBRT ανακοίνωσε τους ακριβείς της στόχους για τα επίπεδα διαμόρφωσης του πληθωρισμού το 2006.

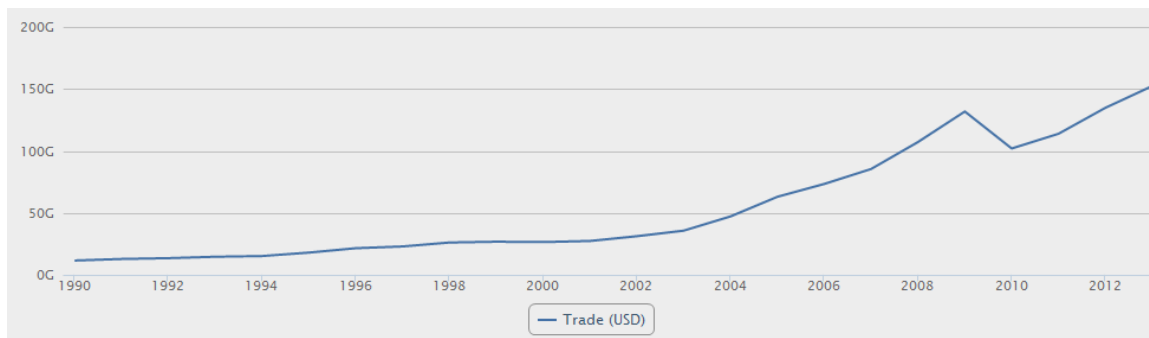
Η πορεία ανάπτυξης της τουρκικής οικονομίας κατά την περίοδο μετά το 1998 ήταν ασταθής και ευμετάβλητη, ως επί το πλείστον με σημαντική μεταβλητότητα στο «τρέχον» χρήμα⁶³. Μετά τις αλυσιδωτές επιπτώσεις των οικονομιών της Ασίας, της Ρωσίας και της Βραζιλίας, η τουρκική οικονομία παρουσίασε στασιμότητα το 1998 με ρυθμό ανάπτυξης 3,1%, ενώ στη συνέχεια εμφανίστηκε μετά από πολλά έτη σημαντική ύφεση, ποσοστού - 5,0%. Η έκρηξη του 2000 ακολούθησε την κρίση του 2001. Τα επόμενα έτη, η ανάκαμψη ήταν απότομη, καθώς η οικονομία αυξήθηκε κατά 8,9% και 7,4%, το 2004 και το 2005, αντίστοιχα, σε πραγματικούς όρους. Οι διακυμάνσεις των τιμών τέθηκαν υπό έλεγχο, ενώ ο πληθωρισμός υποχώρησε από 45% το 2002 σε 8,2% το 2005.

Η περίοδος μετά το 2003 έχει ως αποτέλεσμα μια περίοδο επιτάχυνσης των εξαγωγών, καθώς τα έσοδα από εξαγωγές έφτασαν τα 76,6 δισεκατομμύρια δολάρια το 2005. Παρ' όλα αυτά, με την ταχεία άνοδο των πληρωμών για εισαγωγές κατά την ίδια περίοδο, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε σε 22,8 δισεκατομμύρια δολάρια (ή περίπου 6,2% του Α.Ε.Π. το 2005). Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συνέχισε να διευρύνεται το 2006 και ανήλθε σε 6,6% ως ποσοστό του Α.Ε.Π..

⁶³ Kumcu E., *The IMF's blunder in Turkey*, Financial Times, 13/3/2001.

Διάγραμμα 3.5

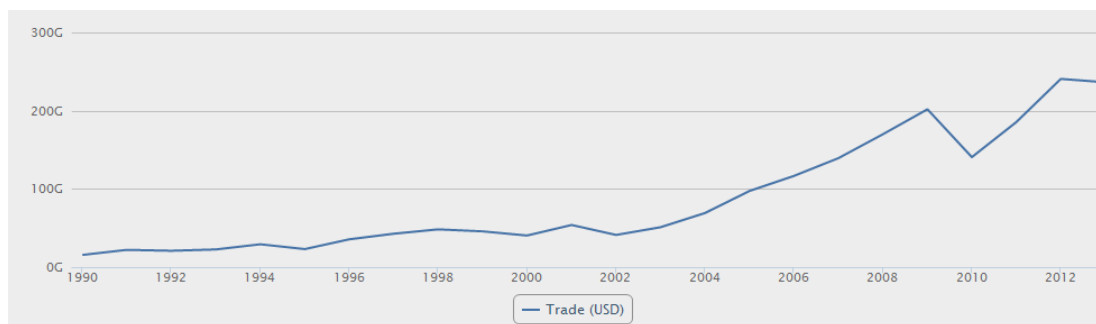
Οι εξαγωγές της Τουρκίας (δισ δολάρια), 1990 - 2012

Πηγή: http://www.quandl.com/UN/COMM_1_ALLCOMMODITIES_EXPORT_TUR-Commodity-Exports-All-Commodities-ALL-COMMODITIES-Turkey

Διάγραμμα 3.6

Οι εισαγωγές της Τουρκίας (δισ δολάρια), 1990 - 2012

Πηγή: http://www.quandl.com/UN/COMM_1_ALLCOMMODITIES_IMPORT_TUR-Commodity-Imports-All-Commodities-ALL-COMMODITIES-Turkey

Ένα από τα σαφή χαρακτηριστικά της περιόδου του προγράμματος είναι η μείωση της συνολικής εγχώριας αποταμίευσης και των επενδύσεων ως ποσοστό του Α.Ε.Π.. Η μείωση της αποταμίευσης οδήγησε στην ταχεία επιτάχυνση των ιδιωτικών καταναλωτικών δαπανών, ιδίως μετά την κρίση του 2001. Οι δαπάνες ιδιωτικής κατανάλωσης αυξήθηκαν κατά 6,6%,

10,1% και 8,8% κατά τα έτη 2003, 2004 και 2005 αντίστοιχα. Στο μέτωπο του δημόσιου τομέα παρατηρείται σημαντική προσπάθεια δημοσιονομικής πειθαρχίας. Ο λόγος του ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης προς το προϋπολογισθέν Α.Ε.Π. μειώθηκε από το ανώτατο επίπεδο του 16,2% το 2001, σε 2,0% το 2005. Συνεπώς, οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα (PSBR) ως ποσοστό του Α.Ε.Π. μειώθηκαν από 16,1% σε λιγότερο από 1% την ίδια περίοδο.

Η πιο επιτυχημένη πτυχή των προσπαθειών προσαρμογής μετά το 2001 θεωρείται η σαφής μείωση του πληθωρισμού. Ο πληθωρισμός (τόσο σε τιμές καταναλωτή όσο και σε τιμές παραγωγού) τέθηκε υπό έλεγχο μέχρι το 2004. Στα τέλη του 2005, ο ρυθμός του πληθωρισμού ανήλθε σε 5,9% σε τιμές παραγωγού και 8,2% σε τιμές καταναλωτή. Η CBRT ανέφερε ότι τα σχέδιά της για την παρακολούθηση ενός νέου στόχου για τον πληθωρισμό του έτους 2006 ορίζονται στο σημείο «στόχο» του 5% σε τιμές καταναλωτή. Λόγω των εσωτερικών και εξωτερικών διαταραχών, η Τράπεζα αναγνώρισε μια εσωτερική (1%) και μια εξωτερική (2%) "ζώνη αβεβαιότητας" γύρω από το σημείο-στόχο. Έτσι, σκοπός της Τράπεζας ορίστηκε πλέον η διατήρηση του πληθωρισμού σε ποσοστό 5%, με μέγιστη απόκλιση από αυτόν τις 2 ποσοστιαίες μονάδες.

Η Τράπεζα ανακοίνωσε ότι θα συνεχίσει να χρησιμοποιεί τα επιτόκια μίας ημέρας ως κύριο εργαλείο πολιτικής για την επίτευξη του στόχου της. Ταυτόχρονα, δηλώθηκε ρητά ότι ο «μοναδικός στόχος της CBRT είναι η σταθερότητα των τιμών», ενώ όλοι οι άλλοι πιθανοί στόχοι είναι έξω από την πολιτική της.

Παρά τα θετικά επιτεύγματα στο επίπεδο του αποπληθωρισμού, τα επιτόκια εμφάνισαν αργή προσαρμογή. Το πραγματικό επιτόκιο παρέμεινε άνω του 10%, και δημιουργώντας σοβαρές πιέσεις στις φορολογικές αρχές για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Η διατήρηση των υψηλών πραγματικών επιτοκίων ήταν επίσης υπεύθυνη για την προσέλκυση μεγάλων ροών βραχυπρόθεσμων κερδοσκοπικών κεφαλαίων την περίοδο από το 2003 και το 2005. Το ίδιο γεγονός παρέμεινε αμετάβλητο και το 2006.

Η «αδράνεια» των πραγματικών επιτοκίων είναι στοιχείο «αινιγματικό» με δεδομένη την επιτυχή μακροοικονομική επίδοση που επιτεύχθηκε σε δημοσιονομικό επίπεδο. Το πιστωτικό επιτόκιο, ειδικότερα, παρέμεινε στάσιμο σε ποσοστό 16%, παρά την επιβράδυνση

του επιπέδου των τιμών. Ως συνέπεια της πτώσης του πληθωρισμού, η αδράνεια των πιστωτικών επιτοκίων μεταφράζεται σε αύξηση του πραγματικού κόστους της πίστωσης.

Τα υψηλά επιτόκια ήταν στοιχείο ευνοϊκό για τη δημιουργία εισροών χρήματος για τη χρηματοδότηση της τουρκικής χρηματαγοράς. Το πλέον άμεσο αποτέλεσμα της απότομης αύξησης της εξωτερικής χρηματοδότησης κεφαλαίου κατά την περίοδο αυτή έγινε αισθητή στην αγορά συναλλάγματος. Η υπερ-πληθώρα συναλλάγματος που παρέχονταν από τις ξένες πιστωτικές πηγές επέφερε σημαντικές μεταβολές στη συναλλαγματική ισοτιμία της τουρκικής λίρας. Δεδομένου ότι η τουρκική Κεντρική Τράπεζα είχε περιορίσει τη νομισματική πολιτική της μόνο στον έλεγχο του πληθωρισμού, χωρίς να ασχολείται με την αξία του εγχώριου νομίσματος, η ισοτιμία καθορίστηκε από κερδοσκοπικές αποφάσεις, έχοντας ως συνέπεια την ανατίμηση της λίρας κατά τουλάχιστον 40% σε πραγματικούς όρους έναντι του δολαρίου Η.Π.Α. και κατά 25% έναντι του ευρώ.

Η υπερτίμηση της λίρας ήταν ο πιο σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη μείωση της επιβάρυνσης από μια συνεχώς διευρυνόμενη αύξηση του εξωτερικού δανεισμού. Και ενώ το συνολικό εξωτερικό χρέος αυξήθηκε από 113,6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2001 σε 170,1 δισ. δολάρια Η.Π.Α. μέχρι το τέλος του 2005, ως ποσοστό του Α.Ε.Π. έχει δημιουργήσει μια ψευδαισθητική τάση να πέσει όταν μετράται σε μονάδες της υπερτιμημένης λίρας.

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι μία βασική πτυχή αυτής της τάσης προς την ανατίμηση του τουρκικού νομίσματος οφείλεται στο μη ρυθμιζόμενο καθεστώς μεταβολών της. Μετά την απόφαση του 1989 για την άρση των ρυθμίσεων της κίνησης κεφαλαίων και την πλήρη απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, η Τουρκία άνοιξε τις εγχώριες αγορές της στην κερδοσκοπία του διεθνούς κεφαλαίου. Σε αυτή τη δομή, η Κεντρική Τράπεζα έχασε τον έλεγχό της στις αγορές χρήματος. Η συναλλαγματική ισοτιμία και το επιτόκιο αποτέλεσαν μία "ενιαία" εξωγενή μεταβλητή, εξαρτώμενη πλήρως από τις αποφάσεις των διεθνών «παικτών». Αυτή η οικονομική δομή παγίδευσε την τουρκική οικονομία σε μια πολιτική υπερτιμημένων συναλλαγματικών ισοτιμιών και πολύ υψηλά πραγματικά επιτόκια, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω.

Ωστόσο, οι τουρκικές χρηματαγορές αποδείχτηκαν πολύ «ρηχές» για να απορροφήσουν τις υπερβολές των εισροών χρήματος και τέτοιου είδους κερδοσκοπικές

επιθέσεις. Κατά συνέπεια, αρχής γενομένης από το 2003, η Τουρκία γνώρισε την επέκταση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, με το ποσοστό του 2004 να φθάνει το ρεκόρ των 15,4 δισ. δολαρίων ή 5,3% ως ποσοστό του Α.Ε.Π..

Η τρέχουσα δημοσιονομική πολιτική της Τουρκίας βασίστηκε κυρίως στη δημοσιονομική πειθαρχία. Οι φορολογικές αρχές είχαν σαφή εντολή να δημιουργήσουν πρωτογενές πλεόνασμα του 6,5 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (Α.Ε.Π.). Το γεγονός αυτό θεωρήθηκε αναγκαίο για τη μείωση του τεράστιου βάρους του χρέους.

Στην πλευρά των εσόδων παρατηρείται μια σημαντική προσπάθεια για την αύξηση των φορολογικών εσόδων, τόσο σε πραγματικούς όρους όσο και ως ποσοστό του Α.Ε.Π.. Μεγάλο μέρος αυτής της προσπάθειας μπορεί να εξηγηθεί από την αύξηση του μεριδίου των φόρων σε αγαθά και υπηρεσίες, και σε επίπεδο εισοδήματος από το 2000 και έπειτα. Παρατηρούμε ότι ως ποσοστό του Α.Ε.Π., οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών και για το εξωτερικό εμπόριο αποτέλεσαν περίπου το 70% των συνολικών φορολογικών εσόδων, από τους οποίους οι φόροι για το εξωτερικό εμπόριο είναι περίπου 3,5% του Α.Ε.Π..

Τα μακροοικονομικά δεδομένα της Τουρκίας αποκαλύπτουν σημαντική αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος τη δεκαετία του 1990. Η μέγιστη τιμή του παρουσιάστηκε στον απόηχο της κρίσης του 2001 λαμβάνοντας τιμή ίση με το 16,9% του Α.Ε.Π.. Τα αμέσως επόμενα έτη (έως το 2005), το έλλειμμα μειώθηκε σε ποσοστό μικρότερο του 2% του Α.Ε.Π.. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ένα μεγάλο μέρος των συνολικών δαπανών του προϋπολογισμού εξηγείται από το υψηλό κόστος της εξυπηρέτησης του χρέους. Δαπάνες που αφορούν τόκους αποτελούσαν το 20% των συνολικών δαπανών στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Το μερίδιό τους αυξήθηκε συνεχώς για να φθάσει το 50,6% των συνολικών δαπανών το 2001.

Η επιβάρυνση από τους τόκους οδηγεί στην «κατανάλωση» κατ' ανάγκην ενός μεγάλου τμήματος των εσόδων του προϋπολογισμού. Στην πραγματικότητα, η σύγκριση των δαπανών για τόκους ως ποσοστό του συνόλου των φορολογικών εσόδων αποκαλύπτει την αδυναμία εκτεταμένων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων κατά τη διάρκεια της τουρκικής δημοσιονομικής πολιτικής: Δαπάνες για τόκους / φορολογικά έσοδα: 103,3% το 2001 και 77,1% το 2002. Σύμφωνα με τους στόχους της διαχείρισης κρίσεων, οι δαπάνες για τόκους έπρεπε να μειωθούν στο 59% των φορολογικών εσόδων έως το 2004.

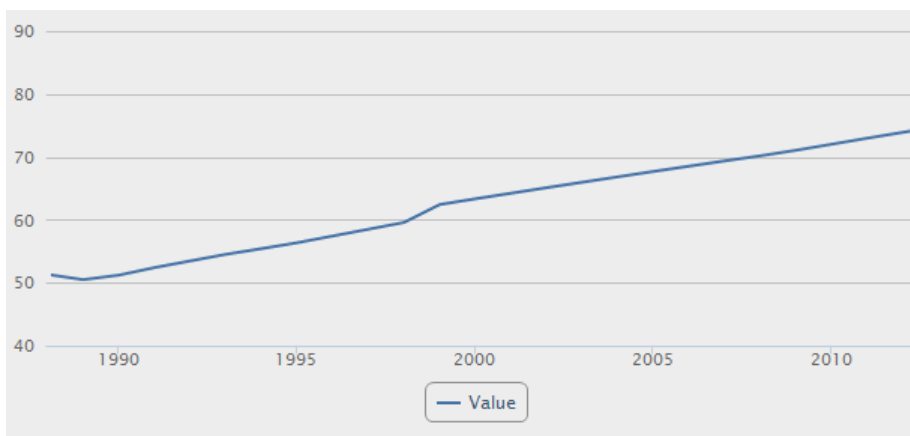
Έτσι, ακόμη και αν οι δαπάνες τόκων συνέχισαν να έχουν αυξανόμενο μερίδιο των φορολογικών εσόδων κατά τη δεκαετία του 1990, καμία από τις κυβερνήσεις δεν έδειξε την πολιτική βούληση για την αντιμετώπιση του προβλήματος του χρέους. Σύμφωνα με τους όρους διατήρησης του χρέους μόνο μέσω πρωτογενών πλεονασμάτων, η φορολογική αρχή έχει στερηθεί βιώσιμων πόρων για τη διατήρηση των δημόσιων υπηρεσιών στην υγεία, την εκπαίδευση, την προστασία του περιβάλλοντος και των κοινωνικών υποδομών.

Ως αποτέλεσμα, τα όρια των κοινωνικών παροχών υπόκεινται σε αυστηρούς περιορισμούς, και όλες οι φορολογικές πολιτικές έχουν ως στόχο την εξασφάλιση της εξυπηρέτησης του χρέους, έχοντας άμεσο κόστος στη δημόσια κατανάλωση και τις επενδύσεις.

Αν κάποιος εστιάσει στις δαπάνες εκτός τόκων, μπορεί να γίνει κατανοητό ότι οι εν λόγω δαπάνες έχουν αυξηθεί ως ποσοστό του Α.Ε.Π. από 13,4 % το 1990 σε 22 % εκατό το 2003. Μεγάλο μέρος αυτής της αύξησης, ωστόσο, οφείλεται στην πρωτοφανή αύξηση των αναγκών χρηματοδότησης των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Ως ποσοστό του Α.Ε.Π., η χρηματοδότηση των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης ήταν οριακές μέχρι το 1999, δημιουργώντας έλλειμμα μικρότερο από το 1% των αναγκών τους. Τα επόμενα έτη, τα ελλείμματα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης αυξήθηκαν σημαντικά και ανήλθαν σε 5,2% του Α.Ε.Π. το 2005, λόγω, εκτός των άλλων, και της σημαντικής αύξησης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.7

Ο πληθυσμός της Τουρκίας (σε εκατ. κατοίκους)

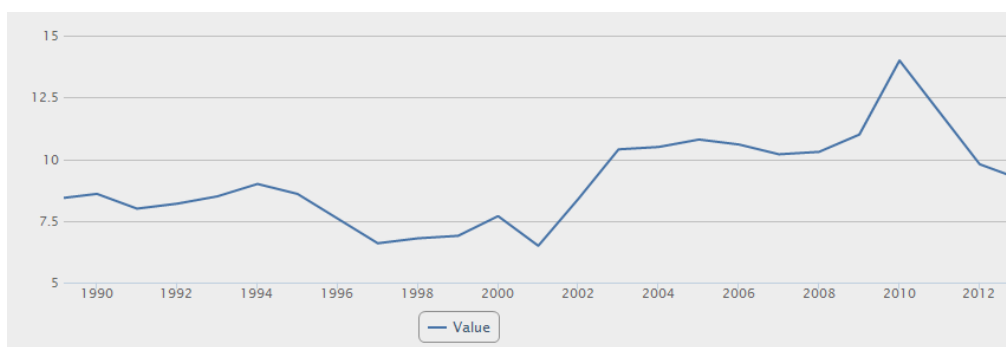
Πηγή: <http://www.quandl.com/turkey/turkey-economy-data>

Όλα αυτά σήμαιναν ένα βαρύ τίμημα για τις απαραίτητες δημόσιες επενδύσεις στην υγεία, την εκπαίδευση και τις δημόσιες υποδομές. Όσον αφορά το σύνολο των δαπανών, το μερίδιο των δημοσίων επενδύσεων μειώθηκε από 12,9% το 1990, σε 5,1 % το 2003.

Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό της τουρκικής πορείας ανάπτυξης μετά το 2001 υπήρξε η πορεία της ανεργίας. Το ποσοστό της επίσημης ανεργίας ήταν 6,5% το 2000 και αυξήθηκε σε 10,3% το 2002, παραμένοντας σε υψηλά επίπεδα παρά τις ραγδαίες μεταβολές στο Α.Ε.Π. και τις εξαγωγές. Η μείωση της αποτέλεσε ένα σοβαρό πρόβλημα, ιδίως μεταξύ στα αστικά κέντρα όπου ανήλθε σε ποσοστό άνω του 25%.

Διάγραμμα 3.8

Η ανεργία στην Τουρκία (ποσοστό), 1990 - 2012

Πηγή: http://www.quandl.com/WORLDBANK/TUR_SL_UEM_TOTL_ZS-Turkey-Unemployment-total-of-total-labor-force

Ωστόσο, η πιο εντυπωσιακή παρατήρηση σχετικά με τις τουρκικές αγορές εργασίας κατά την εποχή της κρίσης μετά το 2001 είναι το γεγονός ότι παρά τη ραγδαία αύξηση των επιδόσεων σε όλη την βιομηχανία και τις υπηρεσίες, η αύξηση της απασχόλησης ήταν

ελάχιστη⁶⁴. Έτσι, ως δύο σημαντικά χαρακτηριστικά της πορείας προσαρμογής μετά την κρίση που ξεχωρίζουν μπορούν να είναι: το πρώτο ότι η αύξηση του Α.Ε.Π. μετά το 2001 παρατηρείται να είναι ταυτόχρονη με την επιδείνωση της «εξωτερικής ανισορροπίας», η οποία με τη σειρά της είναι το τελικό αποτέλεσμα των υπερβολικών εισροών κερδοσκοπικών κεφαλαίων και το δεύτερο, ότι η αύξηση της παραγωγής έρχεται σε αντίθεση με την επίμονη ανεργία, που δικαιολογεί τον όρο «ανάπτυξη χωρίς θέσεις εργασίας».⁶⁵

3.5 Η επιρροή της πολιτικής του Δ.Ν.Τ. στην τουρκική κοινωνία.

Όπως αναφέρεται στην ταινία «Αξέχαστη Πόλη», η οποία προσπαθεί να μεταφέρει την αντίδραση ενός Κωνσταντινουπολίτη που επιστρέφει στην Πόλη 5 δεκαετίες απ' όταν έφυγε: *«Στην Κωνσταντινούπολη υπάρχουν μεγάλες ανισότητες. Αν δεν έχεις λεφτά είσαι χαμένος. Η ζωή για τον μέσο Τούρκο είναι πολύ ακριβή. Οι Τούρκοι φίλοι μου λένε ότι αυτό που συμβαίνει τα τελευταία χρόνια στην Τουρκία είναι μια φούσκα και θα σκάσει»*. Η σκηνή αυτή ίσως αντικατοπτρίζει ένα κομμάτι της πραγματικότητας στη σύγχρονη Τουρκία. Καταδεικνύει τις αντιθέσεις που υπάρχουν μεταξύ της ονομαστικής διόρθωσης των οικονομικών δεικτών και της κοινωνικής πραγματικότητας.

Το παραγόμενο προϊόν της Τουρκίας την τελευταία δεκαετία υπερτριπλασιάστηκε, ενώ αντίστοιχη ήταν και η αύξηση του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. Παρόλα αυτά, ο αριθμός των απολύτως φτωχών, δηλαδή εκείνων των κατοίκων που ζουν ξοδεύοντας λιγότερο από ένα δολάριο ημερησίως αυξήθηκε την ίδια περίοδο σχεδόν κατά 250%.⁶⁶ Το γεγονός αυτό καταδεικνύει δύο σημαντικά ζητήματα: Πρώτον, ότι το Δ.Ν.Τ. δεν συμπεριλαμβάνει στην πολιτική που ασκεί την επίδραση της πολιτικής του στην κοινωνική συνοχή παρά μόνο στην ονομαστική οικονομία και δεύτερον ότι η διεθνής αισιοδοξία για τα μεγέθη της Τουρκίας τα

⁶⁴ Alici Aslı Akgüç, Ucal Meltem Şengün, "Foreign direct in investment, exports and output growth of Turkey: Causality Analysis", September 2003, p. 1

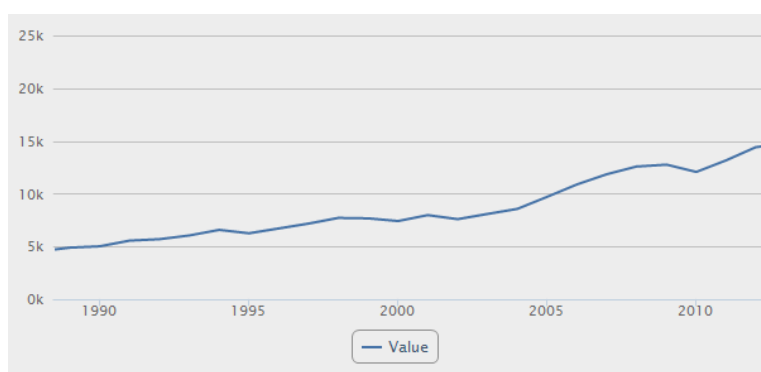
⁶⁵ Voyvoda and Yeldan, "Macroeconomics of Twin Targeting in Turkey: A General Equilibrium Analysis", June 2006.

⁶⁶ Λούκα Μαρία, *Η Κωνσταντινούπολη μετά το Δ.Ν.Τ.*, Εφημερίδα «Το Βήμα», 14/11/2012, [Available at: <http://www.tovima.gr/vimagazino/24x7/article/?aid=483888>]

τελευταία έτη έχει συμβάλει για να επιτευχθούν οικονομικά αποτελέσματα που διανέμονται σε μικρό τμήμα του τούρκικου πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.9

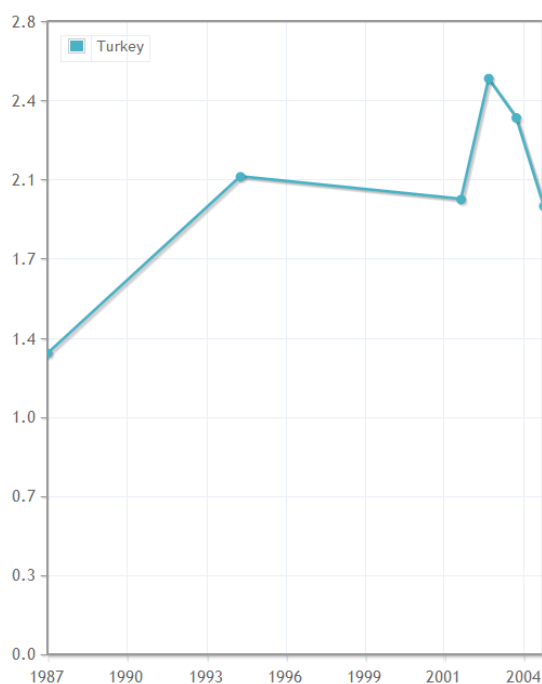
Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. στην Τουρκία (χιλιάδες δολάρια), 1990 - 2012

Πηγή: http://www.quandl.com/ODA/TUR_PPPPC-Turkey-Per-Capita-GDP-based-on-PPP-Valuation-USD

Διάγραμμα 3.10

Ο αριθμός των απολύτως φτωχών (< \$1,25 / ημέρα) στην Τουρκία

Πηγή: <http://www.indexmundi.com/facts/indicators/SI.POV.DDAY/compare?country=tr>

Η σημαντική μείωση των δημοσίων δαπανών, η επέκταση της φορολογίας σε μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού, ο περιορισμός του κοινωνικού κράτους με ευρείες ιδιωτικοποιήσεις των κοινωνικών δομών (το 40% του συστήματος υγείας παρέχεται πλέον από ιδιώτες) και η μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων αποτέλεσαν στοιχεία που επηρέασαν σημαντικά τη ζωή εκατομμυρίων κατοίκων στην Τουρκία, χωρίς ωστόσο τα στοιχεία αυτά να περιγράφονται στις τριμηνιαίες εκθέσεις του Ταμείου.

Η πολιτική αυτή οδήγησε στην αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε ποσοστό 29% το 2001 και τη μαζική απόλυση 30.000 τραπεζοϋπαλλήλων λόγω των συγχωνεύσεων και του περιορισμού του αριθμού των τραπεζών κατά 50%. Η Τουρκία την περίοδο της ονομαστικής προόδου της οικονομίας της, λόγω του ότι αυτή δεν διαχύθηκε ισόποσα στην κοινωνία της, απέκτησε δύο όψεις. Πλέον στην Τουρκία 1 στις 350 γυναίκες εκδίδεται⁶⁷, ενώ

⁶⁷ Sayfa Ana, *Prostitutes total 100,000 in Turkey, ATO says*, Hurriyet, 19 July 2004 [Available at: <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=-537282>]

ο κύκλος εργασιών από την παράνομη πορνεία φτάνει τα 4 δις. δολάρια. Σύμφωνα με το «Economist», τα τελευταία χρόνια η πολιτική της Τουρκίας ήταν «ανορθόδοξη».⁶⁸

3.6 Ανακεφαλαίωση

Το 1999, η Τουρκία, μετά από σειρά ετών οικονομικής αστάθειας που οφειλόταν στις σημαντικές διεθνείς οικονομικές μεταβολές και στην εσωτερική ανομοιογένεια σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, ζήτησε τη βοήθεια του Δ.Ν.Τ. Στόχευση της εν λόγω συνεργασίας ήταν η μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού, η επίτευξη της οποίας είχε ως βασικό συστατικό τον περιορισμό των κοινωνικών δομών, τη δημοσιονομική πειθαρχία, τη μείωση των επιτοκίων, την επίτευξη μακροπρόθεσμων στόχων σχετικά με τη μείωση των κρατικών δαπανών, την αλλαγή του φορολογικού συστήματος προς όφελος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και δευτερευόντως τη διαφάνεια.

Οι μεγάλης εμβέλειας και σύντομου χρονικού διαστήματος αλλαγές επέφεραν αστάθεια στην τουρκική οικονομία τα πρώτα έτη του προγράμματος. Η αστάθεια αφορούσε το «τρέχον» χρήμα, λόγω της υψηλής εξάρτησης της τουρκικής οικονομίας από βραχυπρόθεσμα κεφάλαια εξωτερικού, τη συναλλαγματική ισοτιμία, το επίπεδο του πληθωρισμού και το επίπεδο των επιτοκίων.

Σε κοινωνικό επίπεδο παρατηρήθηκε το φαινόμενο της οικονομικά ευημερούσας Τουρκίας σε επίπεδο αριθμοδεικτών (ιδίως από το 2004 και έπειτα) και αύξησης της φτώχειας, της ανεργίας και των ανισοτήτων.

Σήμερα, η Τουρκία ανήκει στις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου και στην επιτυχία αυτή η συμβολή του Δ.Ν.Τ. ήταν αναπόδραστα σημαντική. Ωστόσο, ο δρόμος που έχει να διανύσει ακόμα εωσότου η οικονομική ανάπτυξη συνεπάγεται ανάπτυξη κοινωνικών δομών, προώθηση της διαφάνειας, της ισότητας, της ελευθερίας του τύπου και εν γένει προάσπιση της Δημοκρατίας είναι εξίσου σημαντικός με όσα επέτυχε σε επίπεδο οικονομικών μεταβολών την τελευταία δεκαπενταετία.

⁶⁸ The Economist, *Turkey's Economy, Instabuls and bears*, The Economist, [Available at: <http://www.economist.com/node/21552216>]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

4.1 Εισαγωγή

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην έκθεση που δημοσίευσε το Νοέμβριο 2012 για την τουρκική οικονομία αναγνώρισε ότι αυτή οδεύει σε «βιώσιμη και ισόρροπη» ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να εστιάσει την προσοχή της στην πιθανή ανάγκη χρηματοδότησης από εξωτερικούς δανειστές λόγω της υψηλής μεταβλητότητας του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος.⁶⁹

Η Τουρκία του 2014 είναι σίγουρα πολύ διαφορετική από την Τουρκία του 2000 και ακόμα περισσότερο από την Τουρκία του 1980. Και στη μεταβολή αυτή, ο ρόλος του Δ.Ν.Τ. ήταν καταλυτικός. Παρόλα αυτά, με την ολική αποπληρωμή των οφειλών προς το Ταμείο, η χώρα δεν αναζητά μια νέα συνεργασία με το Ταμείο αλλά εξωτερικό δανεισμό. Αιτία είναι η πεποίθηση του Τούρκου Πρωθυπουργού για λάθος πολιτικές που επιβάλλει το ταμείο ως προϋποθέσεις χρηματοδότησης. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του στο «Δημοκρατικό Φόρουμ του Μπαλί»: *«Μου προκαλεί απορίες το γεγονός ότι το Δ.Ν.Τ. προσφέρει τη βοήθεια του μόνο αφού εξετάσει προς ποια χώρα και πάνω σε ποια βάση»*.⁷⁰

Και παρά την ονομαστική πρόοδο της τουρκικής οικονομίας, η πορεία των κοινωνικών δεικτών δεν μπορεί να θεωρηθεί παράλληλη. *«Η Τουρκική κοινωνία δύσκολα*

⁶⁹ IMF, "IMF Executive Board Concludes 2012 Article IV Consultation with Turkey", IMF, 20 November 2012
[Available at: <http://www.imf.org/external/np/sec/pn/2012/pn12130.htm>]

⁷⁰ Το Βήμα, *Θυμωμένος με το Δ.Ν.Τ. και τον Ο.Η.Ε. δηλώνει ο Ερντογάν*, Το Βήμα, 12 Νοεμβρίου 2012
[Available at: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=483600>]

αντιδρά. *Αλλά αν αντιδράσει είναι διατεθειμένη να φτάσει στα άκρα.*»⁷¹ Αυτή η φράση του Σταύρου Λυγερού στο βιβλίο του: «Μετά τον Ερντογάν τι;» αποτυπώνει με τον καλύτερο τρόπο τη σύγχρονη πραγματικότητα στην τουρκική κοινωνία και την αντιπαράθεση της με την πρόοδο των οικονομικών μεγεθών.

Η Αίγυπτος αντιθέτως, παρά την οικονομική άνθιση της έως και το 2010, εξαιτίας των πολιτικών ζητημάτων που την ταλαιπωρούσαν την τελευταία πενήνταετία, βίωσε έντονες κοινωνικές αντιδράσεις και σημαντικές μεταβολές στην οικονομία της από το 2010 και έπειτα. Παρόλα αυτά, η προηγούμενη εμπειρία συνεργασίας με το Ταμείο και ο περιορισμός των κοινωνικών επιδομάτων που έθετε το Ταμείο ως προϋπόθεση χρηματοδότησης δεν επέτρεψαν την υλοποίηση της αρχικής συμφωνίας τους.

Και παρά τις διαφορετικές όψεις των δύο οικονομιών, από αυτές μπορούν να συνοψιστούν και βασικές ομοιότητες που σχετίζονται κυρίως με την πολιτική του Ταμείου και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τις εθνικές οικονομίες, εφαρμόζοντας κυρίως κοινές πολιτικές, χωρίς να μελετά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εκάστοτε κοινωνίας.

4.2 Κοινά στοιχεία στις αιτίες και τα αποτελέσματα της κρίσης των δύο χωρών.

Παρότι οι περιπτώσεις της Τουρκίας και της Αιγύπτου φαντάζουν τελείως διαφορετικές, τελικώς έχουν περισσότερα κοινά στοιχεία απ' ό,τι αποκλίσεις.

Στο παρόν κεφάλαιο δεν κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση των ομοιοτήτων των οικονομιών της Αιγύπτου και της Τουρκίας που αναφέρθηκαν ανωτέρω, κύρια χαρακτηριστικά των οποίων ήταν η μείωση των πραγματικών μισθών, η κρίση ρευστότητας, η φυγή κεφαλαίων, η περιοριστική νομισματική πολιτική και η αύξηση της φτώχειας. Κρίνεται ωστόσο σκόπιμο να διευκρινιστούν ορισμένες άλλες κοινές πτυχές που αφορούν τόσο ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά χωρών πριν ζητήσουν τη βοήθεια του Ταμείου όσο και κοινά χαρακτηριστικά της λειτουργία του Ταμείου κατά τη συνεργασία του με διάφορες χώρες.

⁷¹ Λυγερός Σταύρος, Μελάς Κώστας, «Μετά τον Ερντογάν τι;», Εκδόσεις Πατάκη, 2013

Διαφθορά

Η οικονομική κρίση τόσο στην Τουρκία όσο και την Αίγυπτο είχε ως συστατικό στοιχείο της την εκτεταμένη διαφθορά σε κάθε έκφανση του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, την εκτεταμένη παραοικονομία και τη φοροδιαφυγή και την κακή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για τη διαφθορά που δημοσιεύθηκε το 2003⁷², η συντηρητική πλειονότητα των Τούρκων πολιτών δήλωναν ότι η εγχώρια διαφθορά επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την οικογενειακή τους ζωή (2/3 των πολιτών) και την εγχώρια πολιτική πραγματικότητα (8/10 των πολιτών).

Αντίστοιχα στην Αίγυπτο, με την αλλαγή ηγεσίας, το Δικαστήριο της χώρας έφερε στην επιφάνεια σημαντικά ζητήματα διαφθοράς στα οποία εμπλεκόταν άμεσα ο πρώην Πρωθυπουργός Χόσνι Μουμπάρακ, ο οποίος τελικώς καταδικάστηκε σε τριετή φυλάκιση για υπεξαίρεση δημόσιων πόρων, ύψους 13,5 εκ. ευρώ.⁷³ Η διαφθορά, η δωροδοκία δημοσίων λειτουργών, κυρίως στις εφορίες και τα τελωνεία αποτελούσαν εκτεταμένα φαινόμενα.⁷⁴ Εξαιτίας αυτού συστάθηκαν και σημαντικές πρωτοβουλίες, κυρίως ιδιωτών, για την καταπολέμηση τέτοιου είδους φαινομένων.⁷⁵

Τεχνοκράτες σε θέσεις εξουσίας.

⁷² Transparency International, Global Corruption Barometer 2003, [Available at:

http://www.transparency.org/%20research/gcb/gcb_2003]

⁷³ Ημερησία, *Αίγυπτος: Σε φυλάκιση τριών ετών για διαφθορά καταδικάστηκε ο Μουμπάρακ*, Ημερησία, 21 Μαΐου 2014, [Available at: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=113277481>]

⁷⁴ Business Anticorruption Portal, *A snapshot of Corruption in Egypt*, [Available at: <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/middle-east-north-africa/egypt/snapshot/>]

⁷⁵ Business Anticorruption Portal, *Private Anti-Corruption Initiatives*, [Available at: <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/middle-east-north-africa/egypt/initiatives/private-anti-corruption-initiatives/>]

Κοινό χαρακτηριστικό των οικονομιών που έρχονται σε συμφωνία με το Ταμείο αποτελεί το γεγονός ότι τεχνοκράτες αναλαμβάνουν θέσεις ευθύνης και εκτελεστικής εξουσίας. Η οικονομική κρίση στην Τουρκία είχε ως αποτέλεσμα την εφαρμογή πολιτικών που είχαν ως χαρακτηριστικά τους την ευρεία υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, προκειμένου για την αύξηση των εξαγωγών και τη μείωση της φορολογίας για την προσέλκυση νέων επενδύσεων. Για την επιτυχία τέτοιου είδους φιλελεύθερων πολιτικών κλήθηκε στη θέση του Υπουργού Οικονομικών ο Τούρκος αντιπρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας Κεμάλ Ντερβίς. Πρόκειται για οικονομολόγο με διεθνή αναγνωρισιμότητα, γνώστη της διεθνούς οικονομίας και της εν γένει λειτουργίας των αγορών και με εμποτισμένη την αντίληψη των άμεσων και βαθέων μεταρρυθμίσεων προς πιο φιλελεύθερες πολιτικές. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι παρότι ο Ντερβίς κλήθηκε να αναλάβει τη θέση του Υπουργού Οικονομικών από τον Πρωθυπουργό Μπουλέτ Ετσεβίτ, παρέμεινε στη θέση του ακόμα και μετά την αλλαγή του Πρωθυπουργού, θέση την οποία ανέλαβε ο Ταγίπ Ερντογάν. Η θητεία του Ντερβίς χαρακτηρίζεται για την αφοσίωση του στην πιστή εφαρμογή του προγράμματος του Ταμείου. Συνέβαλε στην ανάπτυξη και αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, στις ευρείες ιδιωτικοποιήσεις κοινωνικών δομών, στην προσέλκυση νέων κεφαλαίων και ξένων επενδύσεων και την προώθηση της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Στην Αίγυπτο αντίστοιχα, ο Μόρσι αποτελούσε προσωπικότητα γαλουχημένη στις Ηνωμένες Πολιτείες, με ευρεία γνώση των διεθνών εξελίξεων και φιλελεύθερη αντίληψη⁷⁶. Σπούδασε τη δεκαετία του '80 στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας⁷⁷, ενώ τα αμέσως επόμενα έτη ανέλαβε θέση διδάσκοντα στο ίδιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Με την ανάληψη της πρωθυπουργίας την περίοδο συμφωνίας χρηματοδότησης από το Δ.Ν.Τ. επιχείρησε να περιορίσει τον ασφυκτικό εναγκαλισμό της οικονομίας από το κράτος και να περιορίσει τη στρατιωτική εξουσία. Παράλληλα, υποσχέθηκε ότι η Αίγυπτος θα τηρούσε τις συμφωνίες που είχε κάνει⁷⁸, ενώ ταυτόχρονα δήλωσε προσήλωση σε ζητήματα πάταξης της γενικευμένης διαφθοράς.

⁷⁶ Matthews David, *Academic turned politician aims to fix engine of state*, THE, 19 July 2012, [Available at: <http://www.timeshighereducation.co.uk/420576.article>]

⁷⁷ Driggs Alexis, *Egyptians elect USC alumnus*, Daily Trojan, 26 June 2012 [Available at: <http://dailytrojan.com/2012/06/26/egyptians-elect-usc-alumnus/>]

⁷⁸ Gedalyahu Tzvi, *Cairo gov't conceived in violence, bred in chaos*, 25 June 2012, [Available at: <http://www.webcitation.org/69sMBYEHG>]

4.3 Ανακεφαλαίωση

Από τη μελέτη της περιόδου «προ Δ.Ν.Τ.» και «μετά Δ.Ν.Τ.» στις χώρες όπου αυτό παρεμβαίνει, καλείται σήμερα η παγκόσμια κοινότητα να βγάλει σημαντικά συμπεράσματα. Στις περισσότερες περιπτώσεις βαθέων οικονομικών κρίσεων, κοινά χαρακτηριστικά αποτελούν η εκτεταμένη διαφθορά κυρίως του διογκωμένου δημόσιου τομέα, η ελλιπής πολιτική βούληση για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων, οι εκτεταμένες κοινωνικές παροχές και η έντονη φοροδιαφυγή.

Απέναντι σε αυτές τις κοινές παραδοχές, το Ταμείο, όπως εμπειρικά προκύπτει, ακολουθεί κοινές οικονομικές πολιτικές. Για την τόνωση της διεθνούς αξιοπιστίας και την πάταξη της διαφθοράς επιδιώκεται η προσέλκυση νέων επενδύσεων, η εφαρμογή αυστηρότερων δημοσιονομικών μέτρων και σημαντικών θεσμικών αλλαγών. Για τις μεταβολές αυτές, εμπειρικά αποδεικνύεται ότι το Ταμείο προτιμά σε θέσεις εκτελεστικής εξουσίας τεχνοκράτες, δηλαδή πρόσωπα με γνώση της αγοράς και με περιορισμένες εξαρτήσεις από το εκάστοτε πολιτικό status quo.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αποτελεί από το 1945 και έπειτα το μηχανισμό που συμβάλλει κυρίως μέσω της χρηματοδότησης που προσφέρει, στην επίλυση των προβλημάτων ισοζυγίου πληρωμών των χωρών μελών του. Παρόλα αυτά, η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών εμφάνισε την αδυναμία των δομών του να ανταποκριθούν σε πολυπλοκότερες καταστάσεις. Η αδυναμία αυτή οφείλεται στο περιορισμένο αποθεματικό του, τον αυξημένο αριθμό αιτήσεων χρηματοδότησης που δέχθηκε τα τελευταία έτη, την περιορισμένη τεχνογνωσία του στην αντιμετώπιση καταστάσεων διεθνών κρίσεων και στις έντονες κοινωνικές αντιδράσεις που δέχτηκε, οι οποίες οφείλονται κυρίως στο γεγονός ότι η επιτυχία των μακροπρόθεσμων στόχων που θέτει το Δ.Ν.Τ. στις χώρες που χρηματοδοτεί συνεπάγονται βραχυπρόθεσμη δημοσιονομική λιτότητα και περιορισμό των κοινωνικών δομών.

Τα στοιχεία αυτά ήταν και οι βασικοί λόγοι για τους οποίους δεν υλοποιήθηκε η συμφωνία που επετεύχθη μεταξύ του Ταμείου και της Αιγύπτου το 2011. Οι προηγούμενες συνεργασίες που πραγματοποιήθηκαν υπό όρους σημαντικών μεταρρυθμίσεων σε ένα κράτος που διακρινόταν για την υπερμεγέθη κρατική δομή του, τα εσωτερικά πολιτικά προβλήματα, τα οποία αναπόδραστα δημιουργούσαν αρνητικό αντίκτυπο σε μια νέα συνεργασία με το Δ.Ν.Τ. και η ταυτόχρονη δυνατότητα χρηματοδότησης της χώρας από λοιπές πηγές ήταν οι βασικοί λόγοι για τους οποίους δεν καρποφόρησε η εν λόγω συνεργασία. Πλέον, το ερώτημα που τίθεται είναι αν η Αίγυπτος θα ήταν σήμερα σε καλύτερη ή χειρότερη κατάσταση αν είχε συνεργαστεί με το Ταμείο το 2011. Μια τέτοια απάντηση ωστόσο θα ήταν ιδιαίτερος ριψοκίνδυνη. Αφενός διότι η πολιτική του Ταμείου μεταβάλλεται συνεχώς σχετικά με τους αρχικούς στόχους που θέτει σε μία χώρα και αφετέρου διότι η ιστορία δεν γράφεται με «αν».

Η περίπτωση της Τουρκίας θα μπορούσε να γεννήσει το φιλοσοφικό ερώτημα: τι είναι «success story». Αν η σημαντική βελτίωση των ονομαστικών οικονομικών μεγεθών αρκεί για να θεωρηθεί επιτυχημένη η συνεργασία με το Δ.Ν.Τ., παρά το γεγονός ότι η ονομαστική ανάπτυξη δεν διαχέεται εγκάρσια και δημιουργεί σημαντικές κοινωνικές ανισότητες και

αύξηση των απολύτως φτωχών, τότε ο ρόλος του Ταμείου μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένος. Στην πραγματικότητα, η φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, η σμίκρυνση του κρατικού μηχανισμού, η εύρεση διεξόδων για την ιδιωτική πρωτοβουλία επέτυχε την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος της Τουρκίας, τη μείωση του δανεισμού της και την προσέλκυση νέων επενδύσεων. Ωστόσο, για την επίτευξη αυτών των στόχων θυσιάστηκε σημαντικό τμήμα των κοινωνικών δομών, αυξήθηκε το αδήλωτο χρήμα, μειώθηκαν οι μισθοί και μεγάλωσε η απόσταση των κοινωνικών στρωμάτων.

Σήμερα, το Ταμείο λειτουργεί για πολλές χώρες ως η έσχατη πιστοδοτική λύση λόγω των βραχυπρόθεσμων κοινωνικών ζητημάτων που δημιουργεί η πολιτική του. Παρόλα αυτά, και παρά την αναγκαιότητα της παρουσίας του στη διεθνή οικονομία, πολλές χώρες έχουν δηλώσει τη διαφωνία τους με τον τρόπο χρηματοδότησης και διοίκησης του Ταμείου. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία νέων αντίστοιχων οργανισμών οι οποίοι φιλοδοξούν να διακόψουν τη συνεργασία των μελών τους με το Ταμείο και να έχουν για αυτές όχι μόνο ρόλο πιστωτή τους για την αντιμετώπιση κρίσεων αλλά και ρόλο επενδυτικό για τη δημιουργία αναπτυξιακών έργων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Αϊμπάρ Σεντάτ, Λαπαβίτσας Κωνσταντίνος, *Η πρόσφατη τουρκική κρίση: Ένα ακόμη βήμα προς τον αυταρχισμό της ελεύθερης αγοράς*, Περιοδικό Θέσεις, Τεύχος 77, Δεκέμβριος 2001 [Available at: http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=757&Itemid=29]
- Ημερησία, *Αίγυπτος: Σε φυλάκιση τριών ετών για διαφθορά καταδικάστηκε ο Μουμπάρακ*, Ημερησία, 21 Μαΐου 2014, [Available at: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=113277481>]
- Λούκα Μαρία, *Η Κωνσταντινούπολη μετά το Δ.Ν.Τ.*, Εφημερίδα «Το Βήμα», 14/11/2012, [Available at: <http://www.tovima.gr/vimagazino/24x7/article/?aid=483888>]
- Λυγερός Σταύρος, Μελάς Κώστας, “Μετά τον Ερντογάν τι;”, Εκδόσεις Πατάκη, 2013
- Μαλκίδης Φάνης, *Όψεις της σημερινής τουρκικής οικονομίας*, Πατρίδες, Ιούνιος 2002 [Available at: <http://www.patrides.com/june02/malk5.htm>]
- Το Βήμα, *Θυμωμένος με το Δ.Ν.Τ. και τον Ο.Η.Ε. δηλώνει ο Ερντογάν*, Το Βήμα, 12 Νοεμβρίου 2012 [Available at: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=483600>]

Ξενόγλωσση

- Alici Asli Akgüç, Ucal Meltem Şengün, “Foreign direct in investment, exports and output growth of Turkey: Causality Analysis”, September 2003, p. 1
- Arab Republic of Egypt, Financial Statement Of The State’s General Budget For FY2013/2014, Cairo 2013, p.9 [Available at:

<http://www.mof.gov.eg/MOFGallerySource/English/Budget2013-2014/Financial-statement2013-2014.pdf>

Boratav K, Yeldan E, “Turkey, 1980-2000: Financial Liberalization, Macroeconomic Instability and Patterns of Distribution”, Ankara University, December 2001, p. 41.

Butler Daren, *Turkey Regains Investment-Grade Rating After Long Wait*, Reuters, 5 November 2012 [Available at: <http://www.reuters.com/article/2012/11/05/turkey-fitch-rating-idUSL5E8M56DZ20121105>]

Cevdet Denizer, “The Effects of Financial Liberalization and New Bank Entry on Market Structure and Competition in Turkey”, World Bank, September 1997, p.14 [Available at: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/1997/11/01/000009265_3971229180746/additional/104504322_20041117165509.pdf]

Conkar Kemalettin, Keskin Abdullah, Kayahan Canturk, “Banking crises and financial system in Turkey, *Journal of Modern Accounting and Auditing*”, July 2009, p. 21-22

Cottarelli C., *Turkey Always had Control of its Economy*, Financial Times, 5 June 2001.

Daragahi Borzou, *S&P cuts Egypt’s credit rating again amid fiscal health fears*, Financial Times, 9 May 2013.

Driggs Alexis, *Egyptians elect USC alumnus*, *Daily Trojan*, 26 June 2012 [Available at: <http://dailytrojan.com/2012/06/26/egyptians-elect-usc-alumnus/>]

Eichengreen Barry, *Do the BRICS need their own development bank ?*, The Guardian, 14 August 2014, [Available at: <http://www.theguardian.com/business/2014/aug/14/brics-development-bank-imf-world-bank-dollar>]

Feldstein M., *Refocusing the IMF*, Foreign Affairs, Τεύχος 77/1998

Fisher Stanley, “Exchange Rate Regimes: Is the Bipolar View Correct?”, American Economic Association, January 2001.

Frank Robert, Bernanke Ben, *Principles of Macroeconomics* (3rd ed.), Boston: McGraw-Hill/Irwin, 2007, p. 98

Hamed el-Kady, Mahmoud el-Khafif, and Raja Khalidi, Liberalization and Employment in the Arab Region: A Recipe for Failure?, ILO/UNDP, *Rethinking Economic Growth: Towards Productive and Inclusive Arab Societies*, 2013.

Hülya Demir, Vildan Kurt and Volkan Cagdas, “Housing Financing in Turkey”, December 2003, p.1

IMF, “IMF Approves Supplemental Reserve Facility”, Press Release 97/59, 17 December 1997.

IMF, World Economic Outlook, “Tensions from the Two-Speed Recovery, Unemployment, Commodities, and Capital Flows”, IMF, April 2011, p. 173 [Available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/text.pdf>]

International Organization for Migration, *Rapid Assessment of the Impact of the January 25 Events on Migrants in Cairo*, I.O.M., February 2011, p.5 [Available at: http://www.migration4development.org/sites/m4d.emakina-eu.net/files/iom_rapid_assessment_of_the_impact_of_the_january_25_events_on_migrants_in_cairo.pdf]

Kingsley Patrick, *Egypt suffering worst economic crisis since 1930*, The Guardian, 16 May 2013, [Available at: <http://www.theguardian.com/world/2013/may/16/egypt-worst-economic-crisis-1930s>]

Kumcu E., *The IMF’s blunder in Turkey*, Financial Times, 13/3/2001.

Mason Edward, Asher Robert E., *The World Bank Since Bretton Woods.*, Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1973, p 106

Matthews David, *Academic turned politician aims to fix engine of state*, THE, 19 July 2012, [Available at: <http://www.timeshighereducation.co.uk/420576.article>]

Mauro F. Guillén, *Multinationals, Ideology, and Organized Labor. “The Limits of Convergence”*, Princeton University Press, 2003, p. 126

Mitchell Timothy, “Dreamland: The Neoliberalism of Your Desires”, [Available at: <http://www.merip.org/mer/mer210/dreamland-neoliberalism-your-desires>]

- Mohamadih Kinda, *Egypt & the IMF: Conditions as usual*, Middle East Institute, 27 June 2013, [Available at: <http://www.mei.edu/content/egypt-imf-conditions-usual>].
- Murphy Joelle Alessandra , “The nationalist neoliberalism of your desires: The case of Egypt”, Brown University, April 2010 [Available at: <http://dev11980.files.wordpress.com/2011/09/final-thesis-jmurphy-april-14-bw.pdf>]
- Newsmax, *Egypt’s Poverty, Unemployment, Push Youths to Breaking Point*, Newsmax, 31 January 2011, [Available at: <http://www.newsmax.com/Newsfront/Egypt-poverty-unemployment-unrest/2011/01/31/id/384555/>]
- Ottaway Marina, *Who will save Egypt?* Foreign Affairs, Hellenic Edition, 30 June 2013, [Available at: <http://www.foreignaffairs.com/articles/139543/marina-ottaway/who-will-save-egypt>]
- Pfeifer Karen, *How Tunisia, Morocco, Jordan and Even Egypt Became IMF "Success Stories" in the 1990s*, April 1999, [Available at: <http://www.merip.org/mer/mer210/how-tunisia-morocco-jordan-even-egypt-became-imf-success-stories-1990s>]
- Plant Mark, *Helping the poor? The IMF and Low Income Countries*, FONDAD, June 2005, p.127
- Saracoglu Rusdu, “Economic stabilization and structural adjustment: The case of Turkey”, IMF and the World Bank, 1987, p.119.
- Sayfa Ana, *Prostitutes total 100,000 in Turkey, ATO says*, Hurriyet, 19 July 2004 [Available at: <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=-537282>]
- Saleh Amira, *Govt: Poverty rate up 2%*, Egypt Independent, 29 October 2011 [Available at: <http://www.egyptindependent.com/news/govt-poverty-rate-2>]
- Sudirman Nasir, *Youth unemployment and youth revolution*, The Jakarta Post, 1 March 2011, [Available at: <http://www.thejakartapost.com/news/2011/02/28/youth-unemployment-and-youth-revolution.html>]
- Taylor Lance, “External liberization in Asia, Post – Socialist Europe and Brazil”, Oxford University Press, 2006, p. 19

The Economist, *The economy may soon recover, but Turkey still needs an IMF deal*, The Economist, 16 July 2009, [Available at: <http://www.economist.com/node/14041662>]

The Economist, *Stockmarkets*, The Economist, 7 January 2010, [Available at: <http://www.economist.com/node/15213745>]

The Economist, *Turkey's Economy, Instabuls and bears*, The Economist, [Available at: <http://www.economist.com/node/21552216>]

UNDP, Egypt National Human Development Report, UNDP, 2008.

United Nations Commission for Trade and Development (UNCTAD), *Social Unrest Paves the Way: A Fresh Start for Economic Growth with Social Equity*, UNCTAD, 2011.

Vorasarun Chaniga, *The Top 10 Cities for Billionaires*, Forbes, 30 April 2008 [Available at: http://www.forbes.com/2008/04/30/billionaires-london-moscow-biz-billies-cz_cv_0430billiecities_slide_8.html]

Voyvoda and Yeldan, "Macroeconomics of Twin Targeting in Turkey: A General Equilibrium Analysis", June 2006.

Weisbrot Mark, Rosnick David, Dean Baker, "Going Down With the Dollar: The Cost to Developing Countries of a Declining Dollar", Center for Economic and Policy Research, 2004.

Wroughton Lesley, *South Sudan becomes IMF's 188th member country*, Reuters, 18.4.2012 [Available at: <http://www.reuters.com/article/2012/04/18/us-imf-southsudan-idUSBRE83H0YQ20120418>]

Yeldan Erinc, "Patterns of Adjustment under the Age of Finance: The Case of Turkey as a Peripheral Agent of Neoliberal Globalization", University of Massachusetts, February 2007.

Yilmaz Akyüz, Korkut Boratav, "The making of the Turkish financial crisis, United Nations conference on Trade and Development", April 2000, p.4

Διαδικτυακοί τόποι / Ιστοσελίδες

- Ahramonline, *Egypt's central bank pays off \$ 700 million in debt to Paris Club*, [Available at: <http://english.ahram.org.eg/News/105674.aspx>]
- Bloomberg, *Egyptian EGX*, [Available at: <http://www.bloomberg.com/quote/CASE:IND/chart>]
- Business Anticorruption Portal, *A snapshot of Corruption in Egypt*, [Available at: <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/middle-east-north-africa/egypt/snapshot/>]
- Central Agency for Public Mobilization and Statistics (CAPMAS), *Calculations*, [Available at: <http://www.capmas.gov.eg/>].
- Gedalyahu Tzvi, *Cairo gov't conceived in violence, bred in chaos*, 25 June 2012, [Available at: <http://www.webcitation.org/69sMBYEHG>]
- IMF, *Arab Republic of Egypt and the IMF*, [Available at: <https://www.imf.org/external/np/exr/countryfacts/egy/index.htm>]
- IMF, *Collaborating with others*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/collab.htm>]
- IMF, *IMF Executive Board Concludes 2012 Article IV Consultation with Turkey*, 20 November 2012 [Available at: <http://www.imf.org/external/np/sec/pn/2012/pn12130.htm>]
- IMF, *Globalization and the Crisis (2005 – present)*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/histglob.htm>]
- IMF, *How we do*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/howwedo.htm>]
- IMF, *Lending by the IMF*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/lending.htm>]
- IMF, *Statute of the Administrative Tribunal of the International Monetary Fund*, [Available at: https://www.imf.org/external/imfat/statute.htm#statute_IV]
- IMF, *Surveillance*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/econsurv.htm>]
- IMF, *Technical Assistance*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/techasst.htm>]
- IMF, *What we do*, [Available at: <http://www.imf.org/external/about/whatwedo.htm>]
- IMF, *World Economic Outlook Database*, October 2012 [Available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx>]
- Lagarde Christine, *Update on the Middle East with IMF Managing Director*, 3 August 2012, [Available at: <http://www.imf.org/external/mmedia/view.aspx?vid=1769369608001>].

Moscow Anbar, *Bread Protests against the IMF*, 3 April 2013, [Available at: <http://anbamoscow.com/aworld/20130403/381331235.html>]

The World Bank, *Egypt Data*, [Available at: <http://data.worldbank.org/country/egypt-arab-republic>]

The World Bank, *Egypt Overview*, 17 March 2014, [Available at: <http://www.worldbank.org/en/country/egypt/overview>]

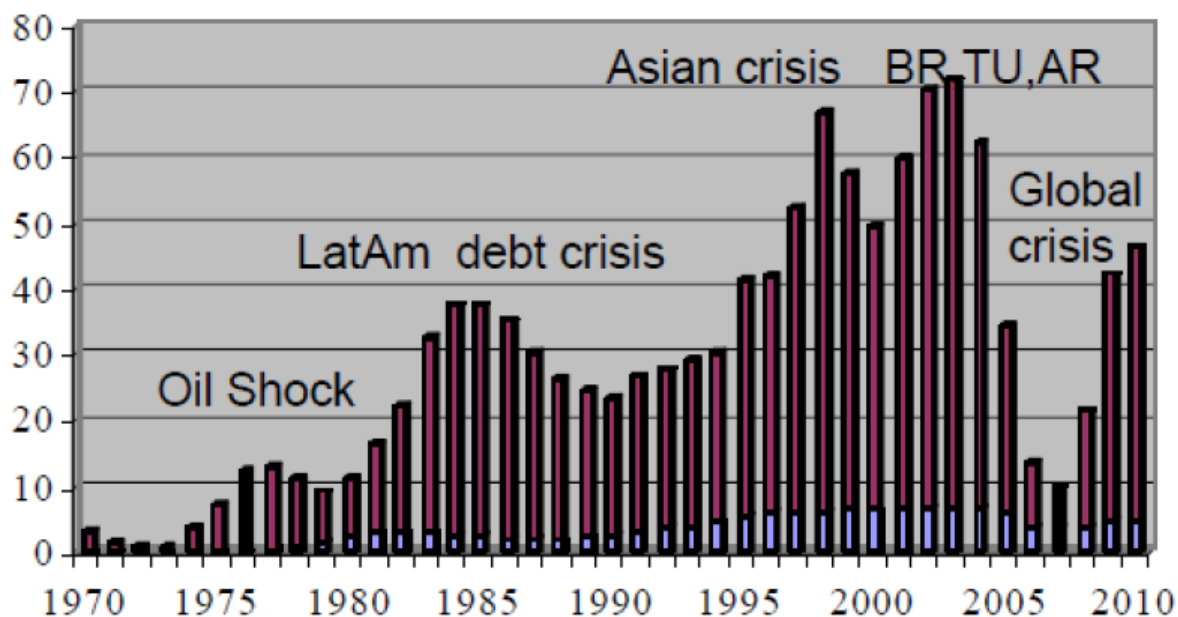
The World Bank, *Turkey: Country at a glance*, [Available at: <http://www.worldbank.org/en/country/turkey>]

Transparency International, *Global Corruption Barometer 2003*, [Available at: http://www.transparency.org/%20research/gcb/gcb_2003]

Turkish Statistical Institute, *Economic Outlook 2002-2011 & 2011-2017*, April 2013, [Available at: <http://www.invest.gov.tr/en-us/turkey/factsandfigures/pages/economy.aspx>]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δάνεια που παρείχε το Δ.Ν.Τ. (σε δις \$)

Πηγή: Ξαφά, Μιράντα (2010), «Ο Ρόλος του ΔΝΤ στο Διεθνές Νομισματικό Σύστημα», Παρουσίαση στην Εκδήλωση της Ελληνικής Ένωσης Επιχειρηματιών (ΕΕΝΕ) με θέμα «Διάλογοι για την Οικονομία - Το τοπίο που διαμορφώνεται στην Ελληνική Οικονομία μετά την προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», 19/5/2010

Χώρες – μέλη Δ.Ν.Τ.

A/A	Χώρα μέλος	Κεφάλαιο σε εκ. \$	Κεφάλαιο %	Αριθμός ψήφων	Ποσοστό ψήφων
1	United States	42,122.4	17,69	421.961	16,75
2	Japan	15,628.5	6,56	157.022	6,23
3	Germany	14,565.5	6,12	146.392	5,81
4	France	10,738.5	4,51	108.122	4,29
5	United Kingdom	10,738.5	4,51	108.122	4,29
6	China	9,525.9	4	95.996	3,81
7	Italy	7,882.3	3,31	79.56	3,16
8	Saudi Arabia	6,985.5	2,93	70.592	2,8
9	Canada	6,369.2	2,67	64.429	2,56
10	Russia	5,945.4	2,5	60.191	2,39
11	India	5,821.5	2,44	58.952	2,34
12	Netherlands	5,162.4	2,17	52.361	2,08
13	Belgium	4,605.2	1,93	46.789	1,86
14	Brazil	4,250.5	1,79	43.242	1,72
15	Spain	4,023.4	1,69	40.971	1,63
16	Mexico	3,625.7	1,52	36.994	1,47
17	Switzerland	3,458.5	1,45	35.322	1,4
18	South Korea	3,366.4	1,41	34.401	1,37
19	Australia	3,236.4	1,36	33.101	1,31
20	Venezuela	2,659.1	1,12	27.328	1,08
21	Sweden	2,395.5	1,01	24.692	0,98
22	Argentina	2,117.1	0,89	21.908	0,87
23	Austria	2,113.9	0,89	21.876	0,87
24	Indonesia	2,079.3	0,87	21.53	0,85
25	Denmark	1,891.4	0,79	19.651	0,78
26	Norway	1,883.7	0,79	19.574	0,78
27	South Africa	1,868.5	0,78	19.422	0,77
28	Malaysia	1,773.9	0,74	18.476	0,73
29	Nigeria	1,753.2	0,74	18.269	0,73
30	Poland	1,688.4	0,71	17.621	0,7
	Υπόλοιπες 158 χώρες	47,844.9	20,11	594.895	23,59

Πηγή: <http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.aspx>

Αίγυπτος – Βασικά Οικονομικά στοιχεία

Economic Statistics	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nominal GNP (EGP bn)	373.6	393.2	432.1	502.8	563.3	649.4	773.8	897.0		
Nominal GDP (EGP bn)	358.7	378.9	417.5	485.3	536.6	618	730	847	1008	1181
Real GDP Growth	3.5	3.2	3.1	4.1	5.0	6.9	7.1	7.2	5.2	
Inflation	2.4	2.4	3.2	10.3	11.4	4.4	7.62		12	
Current Account Balance (USD m)	-33	614	1943	3418	2911	1752	2696			
Population (m)	65.3	66.6	68.0	69.3	70.7	72.1	73.5	75.0	80.0	
Labor Force	19.3	19.9	20.4	20.9	21.8	21.8	22.9	23.6 *		
Unemployment (%)	9.2	10.2	11.0	10.3	11.2	10.3				
Merchandise Imports (fob: USD m)	16441	14637	14821	18286	24193	30441	37834			
Merchandise Exports (fob: USD m)	7078	7121	8205	10453	13833	18455	22018			
Net Foreign Direct Investment (FDI: USD m)	509.4	428.2	700.6	2107.2	3901.6	6111.4				
GDP Composition										
Agriculture	14	16	17	15	14	15				
Industry	30	32	33	31	33	36				
Services	56	53	50	54	53	49				
Subsidies (EGP m)	18,050.9	20,649.2	24,751.7	29,706.0	68,897.0	51,844.0	64,465.0			
Fiscal Balance, (-) Deficit (% of GDP)		-10.2%	-10.5%	-9.5%	-9.6%	-8.2%	-6.7%	-6.9%		
Electricity Generation (GW·h)							18.5	19.7	21.3	
Per Pound USD Exchange Rate	4.49	4.50	6.15	6.13	5.73	5.71	5.54	5.30		
IMF Voting Power						0.45%				

Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Egypt

Αίγυπτος – Προεδρικές Εκλογές 2012

Υποψήφιοι	Κόμματα	1ος γύρος		2ος γύρος	
		Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Μοχάμεντ Μόρσι	Κόμμα Ελευθερίας και Δικαιοσύνης	5.764.952	24,78%	13.230.131	51,73%
Αχμέντ Σαφίκ	Ανεξάρτητος	5.505.327	23,66%	12.347.380	48,27%
Χαμντίν Σαμπάχι	Κόμμα Αξιοπρέπειας	4.820.273	20,72%		
Αμπντέλ Μονέιμ Αμπούλ Φοτούχ	Ανεξάρτητος	4.065.239	17,47%		
Αμρ Μούσα	Ανεξάρτητος	2.588.850	11,13%		
Μοχάμαντ Σαλίμ Αλ-Αουά	Ανεξάρτητος	235.374	1,01%		
Χαλέντ Αλίι	Ανεξάρτητος	134.056	0,58%		
Αμπού Αλ-Ιζ Αλ-Χαρίρι	Σοσιαλιστικό Κόμμα Λαϊκή Συμμαχία	40.090	0,17%		
Χισάμ Μπασταγουίσι	Εθνικό Προοδευτικό Ενωτικό Κόμμα	29.189	0,13%		
Μαχμούντ Χουσάμ	Ανεξάρτητος	23.992	0,10%		
Μοχάμαντ Φαουζί Ισά	Κόμμα Δημοκρατικής Γενεάς	23.889	0,10%		
Χουσάμ Χαϊραλάχ	Κόμμα Δημοκρατικής Ειρήνης	22.036	0,09%		
Αμπντουλά Αλασαάλ	Κόμμα Αυθεντικότητας	12.249	0,05%		
Σύνολο-έγκυρα ψηφοδέλτια		23.265.516	98,28%	25.577.511	96,81%
Έγκυρα ψηφοδέλτια		406.720	1,72%	843.252	3,19%
Συμμετοχή		23.672.236	46,42%	26.420.763	51,85%
Αποχή		27.324.510	53,58%	24.538.031	48,15%
Εγγεγραμμένοι		50.996.746		50.958.794	

Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/Εκλογές_στην_Αίγυπτο